

**Çocuğun Yüksek Yararının Belirlenmesine Dair
BMMYK Kılavuz İlkeleri**

Mayıs 2008

Teşekkür

Kılavuz ilkelerin hazırlanmasında bu sahada çalışan çok çeşitli meslektaşların bilgi ve uzmanlığından ve uluslararası diğer resmi dairelerle sivil toplum kuruluşlarının; özellikle Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu (UNICEF), Uluslararası Kızılderililer Komitesi (ICRC), Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Komitesi, Uluslararası Kurtarma Komitesi, Lahey Milletlerarası Özel Hukuk Konferansı Daimî Bürosu (HCCH), Save the Children (Çocukları Kurtarmın Örgütü), Lutheran Göç ve Mülteci Hizmeti gibi kuruluşların tavsiyelerinden yararlanmıştıdır. BMMYK, bu değerli katkılara ve etkin işbirliği yapan hem merkezde hem de sahada çalışan tüm meslektaşlarına teşekkür eder.

© 2008 Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği

Tüm hakları saklıdır. BMMYK kaynak olarak tanındığı sürece çoğaltılabilir ve çevirisi yapılabilir.

Daha ayrıntılı bilgi veya nüsha için lütfen aşağıdaki adresle temasa geçin:

Office of the United Nations High Commissioner for Refugees
Community Development, Gender Equality & Children Section
Division of International Protection Services
Case Postale 2500
1211 Geneva, Switzerland

Fotoğraflar

Kapak: Pakistan'dan dönerken bir otobüsün penceresinden bakan Puli Charki mülteci merkezindeki Afganistanlı mülteci çocuk. *BMMYK/ N. Behring-Chisholm.*

Bölüm 1: Pakistan'da sürgünde doğan ve ülkesine gönderilen Afganistanlı bir genç, Jalalabad dolaylarındaki hükümet desteğiyle kurulan Sheikh Mersi ilçesinde kameraya gülümsüyor. *BMMYK/ M. Maguire.*

Bölüm 2: Darfur, Sudan'dan refakatsiz mülteciler. *BMMYK/ H. Caux.*

Bölüm 3: Polonya'daki bir karşılama merkezinde Çeçen mülteci kızlar. *BMMYK/ B. Szandelszky.*

Ekler: Straphtspey'deki odasının önündeki sıraya yaslanmış Hint kökenli Sri Lankalı çocuk, Sri Lanka. *BMMYK/ G. Amarasinghe.*

Tasarım: Francesca Vigagni.

Önsöz

Akademik, uygulamaya dair ve diğer çevrelerde çocuğun yüksek yararı ilkesi önemli bir konu olmuştur. Komiserliğin ilgi alanındaki çocuklarla ilgili BMMYK Yürütme Komitesi'nce kabul edilen belgelerin de dâhil olduğu, çocukların korunmasına ilişkin yasal belgeler sistematik olarak bu ilkeye başvurmaktadır. Ancak bu ilkenin nasıl uygulamaya konulacağı BMMYK ve ortakları için genellikle zor bir sorun teşkil etmektedir. Çocuğun yüksek yararı ilkesinin nasıl uygulanacağıyla ilgili sınırlı sayıda kılavuz ilke bulunmaktadır. Bu kılavuz ilkelerin amacı, boşluğun doldurulmasında bir adım daha atılmasına katkıda bulunmaktır. Diğer belgeler gibi bu Kılavuz ilkeler de çocuğun yüksek yararının belirlenmesi için resmi bir mekanizma tanımlar. Ancak ÇYYB sistemlerinin, BMMYK tarafından tanınan çocukların yararına koruma önlemlerinden bağımsız olarak oluşturulmaması gerekir. Dolayısıyla mekanizma, kapsamlı bir çocuk koruma sisteminin bir parçası olarak tasarlanmıştır.

Bu kılavuz ilkelerin son hali, 2006 yılının Mayıs ayında basılan geçici baskının iki yıl boyunca sahada test edilmesinden sonra hazırlanmıştır. Bu kılavuz ilkelerin uygulanmasına öncü olan tüm saha çalışmalarına, özellikle de pilot aşamasında çok önemli rol oynayan ve kılavuz ilkelerin tamamlanmasını sağlayan Etiyopya, Gine, Kenya, Malezya, Tacikistan, Tanzanya ve Tayland operasyonlarına çok teşekkür ederim. Çocuk refahı ve korunması alanındaki uzmanlıklarıyla taslak hazırlama sürecinde çok değerli katkılarda bulunan pek çok ortak kuruluşa teşekkürü de bir borç bilirim. Kılavuz ilkelerin gerçek değeri, tabii ki ne kadar kullanıldıklarına ve uygulamaların ne ölçüde bu kılavuz ilkelere dayandığına göre sınanacak ve ortaya çıkacaktır. Herkesi bu kılavuz ilkeleri uygulamaya ve, deneyimlerimden çıkardığım bir sonuçla, kılavuz ilkelerin daha iyi ve daha etkin birer araca dönüşmesi için BMMYK'a geribildirim yapmaya davet ediyorum.

George Okoth-Obbo
Uluslararası Koruma Hizmetleri Bölümü Müdürü
BMMYK

İçindekiler

Bazı Tanımlar

Giriş

1. Çocuğun Yüksek Yararı Temel İlkesi

1. Uluslararası Yasal Çerçeve
 - 1.1 Çocuk Haklarına Dair Sözleşme
 - 1.2 İlgili Diğer Yasal Kaynaklar
2. Kapsamlı Çocuk Koruma Sistemleri
3. Çocuğun Yüksek Yararı İlkesinin Uygulanması
 - 3.1 İlkenin Kapsamı
 - 3.2 Münferit Çocuğu Etkileyen Eylemler
 - 3.3 Çocuğun Yüksek Yararı Değerlendirmesi
 - 3.4 Çocuğun Yüksek Yararının Belirlenmesi (ÇYYB)
4. Ulusal Çocuk Koruma Sistemlerinin Desteklenmesi

2. BMMYK tarafından Çocuğun Yüksek Yararının Belirlenmesi

1. Refakatçisi Olmayan ve Ailelerinden Ayrı Düşmüş Çocuklar İçin Kalıcı Çözümler
 - 1.1 ÇYYB'nin Amacı
 - 1.2 ÇYYB Ne Zaman Gereklidir?
 - 1.3 Aile Birleştirme
 - 1.4 ÇYYB Ne Zaman Başlatılmalıdır?
 - 1.5 Ebeveynler Yurda Gönderilmişse?
2. İstisnai Durumlarda Refakatçisi Olmayan Ve Ailelerinden Ayrı Düşmüş Çocuklar İçin Geçici Bakım Düzenlemeleri
3. Ana-Babasının Rızası Olmamasına Rağmen Bir Çocuğun Aileden Ayrı Düşme Olasılığı
 - 3.1 BMMYK Müdahalesinin İstisnai Yapısı
 - 3.2 Ebeveynlerden Gelen Ağır Zarar
 - 3.3 Ebeveynlerin Ayrılması
 - 3.4 ÇYYB İçeren Bir Ayrı Düşme Uygulaması
 - 3.5 Vesayet Hakları

3. ÇYYB Usulü ve Karar Alma

1. Bir ÇYYB Usulü Hazırlama
 - 1.1 Usule İlişkin Teminatlar
 - 1.2 Standart Operasyon Prosedürleri (SOP) Belirleme
 - 1.3 Bir ÇYYB Danışmanı Belirleme
 - 1.4 Bilgi Toplamak İçin Sorumluluk Verme
 - 1.5 Bir ÇYYB Paneli Oluşturma
 - 1.6 Çevirmenlerle ve Vasilerle Çalışma
 - 1.7 Belirli Durumlar İçin Basitleştirilmiş Usuller
2. Bilgi Toplama
 - 2.1 Çocukla İlgili Mevcut Bilgileri Doğrulama
 - 2.2 Çocuğun Düşüncelerini Araştırma
 - 2.3 Aile Üyeleriyle ve Çocuğa Yakın Kişilerle Mülakat
 - 2.4 İlgili Arka Plan Bilgisi

- 2.5 Uzmanların Düşüncelerini Araştırma
3. Karar Verme Sürecinde Rakip Hakları Dengeleme
 - 3.1 Çocuğun Görüşleri
 - 3.2 Aile Üyeleri ve Çocuğa Yakın Kişilerin Görüşleri
 - 3.3 Öncelik Olarak Güvenlik
 - 3.4 Ailenin ve Yakın İlişkilerin Önemi
 - 3.5 Çocuğun Gelişim İhtiyaçlarını Besleme
 - 3.6 Çocuğun Yüksek Yararını Diğerlerinin Haklarıyla Dengeleme
4. Çocuğu Bilgilendirme ve Takip Önlemleri
5. Kayıt Tutma
6. Bir ÇYYB Kararını Yeniden Açma

Ekler

- Ek 1: Refakatçisi Olmayan ve Ailelerinden Ayrı Düşmüş Mülteci Çocuklar İçin Kalıcı Çözümler İçin ÇYYB
- Ek 2: Refakatçisi Olmayan ve Ailelerinden Ayrı Düşmüş Çocuklar İçin İstisnai Durumlarda Geçici Bakım Düzenlemeleri İçin ÇYYB
- Ek 3: Sorumlu Ulusal Yetkili Boşluğunda Ana-Babasının Rızası Olmamasına Rağmen Bir Çocuğun Aileden Ayrı Düşmesi Muhtemel Durumu İçin Acil Durum Usullerini De İçeren ÇYYB
- Ek 4: Bir ÇYYB'nin Gerekli Olup Olmadığına Karar Vermek İçin Aile Birleştirmesi Kontrol Listesi
- Ek 5: Gizlilik Sözleşmesi (ÇYYB Usulü)
- Ek 6: Yüksek Yarar Belirleme Raporu
- Ek 7: Çocuğun Refahından Sorumlu Yetkili İçin Kontrol Listesi
- Ek 8: ÇYYB Danışmanı İçin Kontrol Listesi
- Ek 9: Bir Çocuğun "Yüksek Yararı"nı Belirleyen Unsurlar Kontrol Listesi

Şemalar

- Şema 1: Sorularınızın Cevabını Nerede Bulabilirsiniz?
- Şema 2: Refakatçisi Olmayan ve Ailelerinden Ayrı Düşmüş Mülteci Çocuklar İçin Kapsamlı Çocuk Koruma Sisteminin Unsurları
- Şema 3: BMMYK Tarafından Çocuğun Yüksek Yararı İlkesinin Uygulanması

Bazı Tanımlar

Çocuk Haklarına Dair Sözleşme (ÇHDS) Madde 1'deki tanıma göre, ulusal yasalarca daha genç bir yaşta reşit sayılma durumu hariç, 18 yaşın altındaki her insan çocuk sayılır. Sığınmacı çocukları, mülteci çocukları, BMMYK tarafından yardım gören ve korunan çocukları, ülkesinde yerinden edilmiş çocukları ve geri dönüş yapmış olan çocuklar ile vatansız çocukları kapsayacak şekilde Komiserliğin yetkisi altındaki tüm çocuklar için BMMYK, "çocuk" sözcüğünü kullanır.

Her iki ebeveyninden ve akrabalarından ayrı düşmüş ve yasal olarak veya teamülen çocuğa bakmakla yükümlü bir yetişkinin sorumluluğu altında olmayan çocuklara "**refakatsiz çocuklar**" veya "**refakatsiz küçükler**" denir.

Her iki ebeveyninden veya yasal olarak veya teamülen çocuğa bakmakla birinci dereceden yükümlü kişiden ayrı düşmüş, ancak diğer akrabaları yanında olan çocuklara "**ailelerinden ayrı düşmüş çocuklar**" denir. Dolayısıyla ailenin diğer yetişkin üyelerinin refakatindeki çocuklar bu gruba girer.

Her iki ebeveyninin de öldüğü bilinen çocuklara "**yetim**" denir. Ancak bazı ülkelerde ebeveynlerinden birini kaybetmiş çocuklara da yetim denmektedir.

Çocuğun Yüksek Yararının Belirlenmesi (ÇYYB), özellikle çocuğu etkileyen önemli kararlarda çocuğun yüksek yararının belirlenmesini amaçlayan, usule ilişkin katı teminatlar içeren yasal süreci tarif eder. En iyi seçeneği değerlendirmek için, ayrımcılık yapmadan yeterli çocuk katılımını kolaylaştırmalı, ilgili uzmanlık alanlarından gelen karar alıcıları içermeli ve tüm ilgili unsurları dengelemelidir.

"Çocuğun Yüksek Yararı Değerlendirmesi" ÇYYB usulünün gerekli olduğu durumlar dışında bireysel çocuklar için harekete geçen personel tarafından yapılan bir değerlendirmedir ve bu hareketlerde çocuğun yüksek yararının gözetilmesini güvence altına almak için tasarlanmıştır. Değerlendirme yalnız başına yapılabileceği gibi gerekli uzmanlığa sahip diğer çalışanlara danışılarak da yapılabilir. Çocuğun katılımı zorunludur.

Giriş

BMMYK'nin temel önceliklerinden biri de, tanıdığı tüm çocukların haklarını mümkün olduğunca korumak ve desteklemektir. Bunu başarmak için BMMYK ve ortaklarının, kapsamlı çocuk koruma sistemlerinin güçlendirilmesini veya oluşturulmasını desteklemesi gerekir.

Bu tür sistemler, çocuğun yüksek yararının belirlenmesini sağlayacak mekanizmalar içermelidir. Geçilecek hareketin çocuk üzerindeki etkisine bağlı olarak mekanizmalar, hangi seçeneğin çocuğun yüksek yararı olacağına değerlendirilmesinden usule ilişkin katı teminatlar içeren resmi bir sürece kadar çeşitlilik gösterebilir.

Ulusal çocuk koruma sistemleri genellikle belirli önemli kararların alınmasından önce çocuğun yüksek yararının belirlenmesini sağlayan usule ilişkin katı teminatlar içerir. Ana-babasının rızası olmamasına rağmen bir çocuğun aileden ayrı düşmesi, ayrı düşme ve evlat edinme durumlarında ebeveyn haklarının ve vesayet hakkının belirlenmesi bu kararlar içerisindedir. Bu tür kararlar normalde yalnızca yargı gibi yetkili ulusal merciler tarafından alınabilir ve yasanın öngördüğü usule ilişkin teminatlara tabidir.

Çocuğun yüksek yararının belirlenmesi (ÇYYB), BMMYK'nın bu tür önemli kararlar için oluşturduğu, usule ilişkin katı teminatlar içeren yasal süreci tarif eder. Bazı durumlarda BMMYK tarafından çocuğun yüksek yararının belirlenmesi diğer kategorilerdeki çocuklar için gerekse de, ÇYYB özellikle mülteci çocuklar için düzenlenmiştir.

Aile içi çocuk koruma sistemlerine dayandırılan bu yayın, çocuğun yüksek yararı ilkesinin uygulanmasına kılavuzluk eder (Bölüm 1) ve BMMYK'nın ÇYYB'e başvurması gereken üç durumu belirtir (Bölüm 2). Bunların yanı sıra; refakatçisi olmayan ve ailelerinden ayrı düşmüş mülteci çocuklar için kalıcı çözümlerin belirlenmesi (i), istisnai durumlarda refakatçisi olmayan ve ailelerinden ayrı düşmüş çocuklar için geçici bakım kararları (ii) ve ana-babasının rızası olmamasına rağmen bir çocuğun aileden ayrı düşmesi gibi konulara ilişkin kararlara (iii) yer verilmiştir.

Bireysel çocuklara yönelik BMMYK eylemleri için bir ÇYYB'nin usule ilişkin katı teminatları gerekli değildir. Ancak BMMYK, bu tür eylemlerden sorumlu personelin, eylemin çocuğun yüksek yararı olup olmadığını değerlendirecek yeterli bilgi ve beceriye sahip olduğunu güvence altına almakla yükümlüdür.

Kılavuz ilkelerin 3. Bölümü'nde usule ilişkin ayrıntılı bilgi bulunmaktadır. Usul temel olarak iki adımdan oluşur: tüm ilgili bilgilerin toplanması ve incelenmesi; sonra da olası seçeneklerden hangisinin çocuğun yüksek yararı dâhilinde olduğunu belirlemek için tüm ilgili unsurların dengelenmesi. İlk adım BMMYK tarafından doğrudan üstlenilebilir ya da genellikle STK'lardan oluşan ortaklara bırakılabilirken ikinci adım, normalde mutlaka multidisipliner bir panel tarafından gerçekleştirilmelidir. 3. Bölüm, bir çocuğun yüksek yararı belirlenirken ilgili unsurların nasıl tartılacağıyla ilgili de bilgi içermektedir.

Daha ayrıntılı arka plan bilgisi içeren bir CD-Rom bu yayına eklenmiştir. CD-Rom içerisinde iz sürme, aile birleştirme, geçici bakım düzenlemeleri, yaş değerlendirmesi, çocuklarla mülakat gibi ÇYYB'e ilişkin çeşitli konuların yanı sıra, ÇYYB usulüne özel belgeler ve raporlar vardır. Kılavuz ilkelerde alıntı yapılan temel belgelerin metnini de CD-Rom'da bulabilirsiniz.

Çocuğun yüksek yararının belirlenmesinin, kapsamlı bir çocuk koruma sisteminin parçası olarak gerçekleştirilmesi için bu kılavuz ilkelerin uygulanmasına ebeveynlerin dâhil olması çok önemlidir. Ayrıca bu Kılavuz ilkeler öncelikli olarak BMMYK ve bu sahadaki ortakları için birer araç olarak hazırlanmış olsa da, aile içi çocuk koruma sistemlerini yerinden edilmiş veya vatansız kişileri de kapsayacak şekilde genişletirken devletlere yardımcı olabilir.

Şema 1
Sorularınızın Cevabını Nerede Bulabilirsiniz?

Çocuğun Yüksek Yararı İlkesi Nedir?
Bkz. Bölüm 1

BMMYK Ne Zaman Ve Niçin Müdahale Eder?
Bkz. Bölüm 2

Çocuğun Yüksek Yararı Nasıl Belirlenir?
Bkz. Bölüm 3

Çocuğun Yüksek Yararı Temel İlkesi

Bu bölüm kısaca çocuğun yüksek yararı ilkesinin yasal çerçevesini tanıtır. BMMYK'nın kapsamlı bir çocuk koruma sisteminin bir parçası olarak çocuğun yüksek yararının belirlenmesi için mekanizmalar oluşturma sorumluluklarını anlatır. Bölüm, çocuğun yüksek yararı değerlendirilmesi ile çocuğun yüksek yararının resmi olarak belirlenmesi arasındaki farkları açıklar. BMMYK'nın ulusal çocuk koruma sistemlerini ne zaman ve nasıl destekleyeceğine de kısaca değinilir.

1. Çocuğun Yüksek Yararı Temel İlkesi

1. Uluslararası Yasal Çerçeve

1.1 Çocuk Haklarına Dair Sözleşme

1989 Çocuk Haklarına Dair Sözleşme (ÇHDS)¹ çocukların korunmasına dair temel yasal belgedir. 4 genel ilkeden oluşmaktadır:

- Çocuğu etkileyen tüm faaliyetlerde çocuğun **yüksek yararı temel düşüncedir** (Madde 3).
- Irk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasal veya başka düşünceler, ulusal, etnik ve sosyal köken, mülkiyet, sakatlık, doğuş ve diğer statüler nedeniyle **ayırım yapılamaz** (Madde 2).
- Taraf Devletler her çocuğun temel **yaşama hakkına** sahip olduğunu kabul eder ve çocuğun **hayatta kalması** ve **gelişmesi** için mümkün olan azami çabayı gösterir (Madde 6).
- Çocuklar kendilerini ilgilendiren her konuda görüşlerini serbestçe ifade etme hakkına sahiptir ve bu görüşlere çocuğun yaşı ve olgunluk derecesine uygun olarak gereken ağırlık verilir (Madde 12).

Bu 4 ilkenin yanı sıra ÇHDS, istismar, sömürü ve ihmale karşı korunma ihtiyacı ve çocuğun fiziksel ve zihinsel gelişiminin önemi gibi birtakım temel haklara yer verir. Çocuğun bakımını üstlenmede ailenin rolüne, aile ortamından yoksun çocukların özel korunma ihtiyaçlarına ve sığınmacı ve mülteci çocuklara özellikle dikkati çeker.

“Çocuğun yüksek yararı” teriminin ÇHDS’de kullanımı

“Çocuğun yüksek yararı” terimi genel olarak bir çocuğun esenliğini ifade eder. Bu esenlik; yaş, çocuğun olgunlaşma düzeyi, ebeveynlerin varlığı veya yokluğu, çocuğun çevresi ve deneyimleri gibi pek çok bireysel unsura bağlı olarak belirlenir. Bu kavramın yorumu ve uygulaması, ÇHDS ve diğer uluslararası yasal standartlarla, aynı zamanda Çocuk Hakları Komitesi’nin menşe ülkesinin dışındaki refakatsiz ve ailesinden ayrı düşmüş çocuklara muamele konusunda 2005 6 No.lu Genel Yorum ile uyumlu olmalıdır. ÇHDS kesin bir tanım yapmaz veya çocuğun yüksek yararının ortak unsurlarının ana hatlarını açıkça çizmez. Ancak aşağıdaki koşulları şart koşar:

- Çocuğun yüksek yararı, özellikle evlat edinme (Madde 21) ve rızaları olmamasına rağmen çocuğun ebeveynlerinden ayrı düşmesi (Madde 9) gibi **belirli eylemlerde belirleyici unsur olmalıdır**;
- Çocuğun yüksek yararı; kamuya ait veya özel sosyal yardım kurumları, mahkemeler, idari makamlar veya yasama organlarına ait **tüm eylemlerde birincil** (ancak tek değil) **olarak düşünülmelidir** (Madde 3).

1.2 İlgili Diğer Yasal Kaynaklar

Çocuğun yüksek yararı belirlenirken çocuğun tüm hakları düşünülmelidir. ÇHDS kurallarına ek olarak, bu tür kararları etkileyebilecek ulusal ve Uluslararası seviyede çeşitli yasal kaynaklar bulunmaktadır. ÇHDS’nin 41. Madde’si uyarınca, daima en yüksek standart uygulanmalıdır.

- Genel insan hakları, Uluslararası insancıl hukuk², mülteci hukuku³ ve çocuğa özgü belgeler (Bkz. Aşağıdaki kutu) ilgili **uluslararası ve bölgesel araçlar** arasındadır. Yukarıda adı geçen Çocuk Hakları Komitesi’nin 6 No.lu Genel Yorumu ve BMMYK Yürütme Kurulu’nun Risk Altındaki Çocuklara Dair 107 No.lu Kararı gibi bağlayıcı olmayan hukuk metinleri de değerli yorumlayıcı kaynaklardır.⁴
- **Ulusal hukuk ve ulusal içtihat** uluslararası belgelerin ortaya koyduğu genel ilkelerle ilgili daha ayrıntılı bilgi sunabilir. Ulusal düzeyde geliştirilen çocuğun yüksek yararı ilkelerinin vesayet anlaşmazlıklarına veya evlat edinme dilekçelerine özgü olabileceği düşünülerek iç hukukun dikkatli bir şekilde incelenmesi gerekir

Çocuğa Özgü Diğer Uluslararası ve Bölgesel Araçlar:

• Çocuk Haklarına Dair Sözleşme’ye Ek Çocukların Silahlı Çatışmalara Dâhil Olmaları Konusundaki İhtiyari Protokol, 2000;
• Çocuk Haklarına Dair Sözleşme’ye Ek Çocuk Satışı, Çocuk Fahişeliği ve Çocuk Pornografisi ile İlgili İhtiyari Protokol, 2000;
• Uluslararası Çocuk Kaçırmanın Hukukî Veçhelerine Dair Sözleşme, 1980;

<ul style="list-style-type: none">• Çocukların Korunması ve Uluslararası Evlat Edinilmeleri Hususunda İşbirliğine Dair Sözleşme 1993, ve bu sözleşmenin mülteci çocuklar ve diğer uluslararası yerinden edilmiş çocuklara yönelik başvurularla ilgili tavsiyeleri 1994;⁵
<ul style="list-style-type: none">• Vesayet Sorumluluğu ve Çocukların Korunması Tedbirleri Hakkında Yetkiye, Uygulanacak Hukuka, Yetki, Tanıma ve Tenfize ve İşbirliğine Dair Sözleşme, 1996;⁶
<ul style="list-style-type: none">• Afrika Çocuk Hakları ve Refahı Sözleşmesi, 1990;
<ul style="list-style-type: none">• Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) Sözleşmeleri No. 182 (Kötü Şartlardaki Çocuk İşçiliği), 1999, ve No. 138 (Asgari Yaş), 1973.⁷

2. Kapsamlı Çocuk Koruma Sistemleri

Kapsamlı bir çocuk koruma sistemi, çocuk istismarı, ihmal, sömürsü ve şiddetine karşı önlemler almak ve etkin bir şekilde mücadele etmek için geliştirilmiş yasaları, politikaları, usulleri ve uygulamaları içerir. Uluslararası yükümlülükleriyle uyumlu şekilde Devletler, çocuk koruma sistemlerinin oluşturulmasını ve uygulanmasını desteklemekten sorumludur. Kendi yargı yetkilerindeki çocukların bu tür sistemlere ayrıma uğramadan erişimlerinin olması gerekir. BMMYK ve ilgili diğer kurum ve ortaklar, boşlukların bulunduğu alanlarda ulusal çocuk koruma sistemlerinin güçlendirilmesinde ve tamamlanmasında Devletlere yardımcı olabilir.⁸

Refakatsiz ve ailelerinden ayrı düşmüş mülteci çocuklar için kapsamlı çocuk koruma sisteminin bazı bileşenleri aşağıdaki Şema 2’de gösterilmiştir. Bu bileşenlerin arasında refakatsiz ve ailelerinden ayrı düşmüş çocukların belirlenmesine yönelik kriterler, çocuğa duyarlı kayıt mekanizması, bir vasinin belirlenmesi, geçici bakım ve izleme kararı, mülteci statüsünün belirlenmesi, bireysel belgeleme, iz sürme, aile ilişkisinin doğrulanması, aile birleştirme, kalıcı çözümlerin belirlenmesi ve uygulanması sayılabilir.

Bu eylemlerden herhangi biri gerçekleştirilirken çocuğun yüksek yararı ilkesine gereken saygı gösterilmelidir. Bunun için, risk altındaki çocukların daha iyi korunmasını amaçlayan kapsamlı çocuk koruma sisteminin bir parçası olarak çocuğun yüksek yararının belirlenmesi için mekanizmaların oluşturulması gerekir.

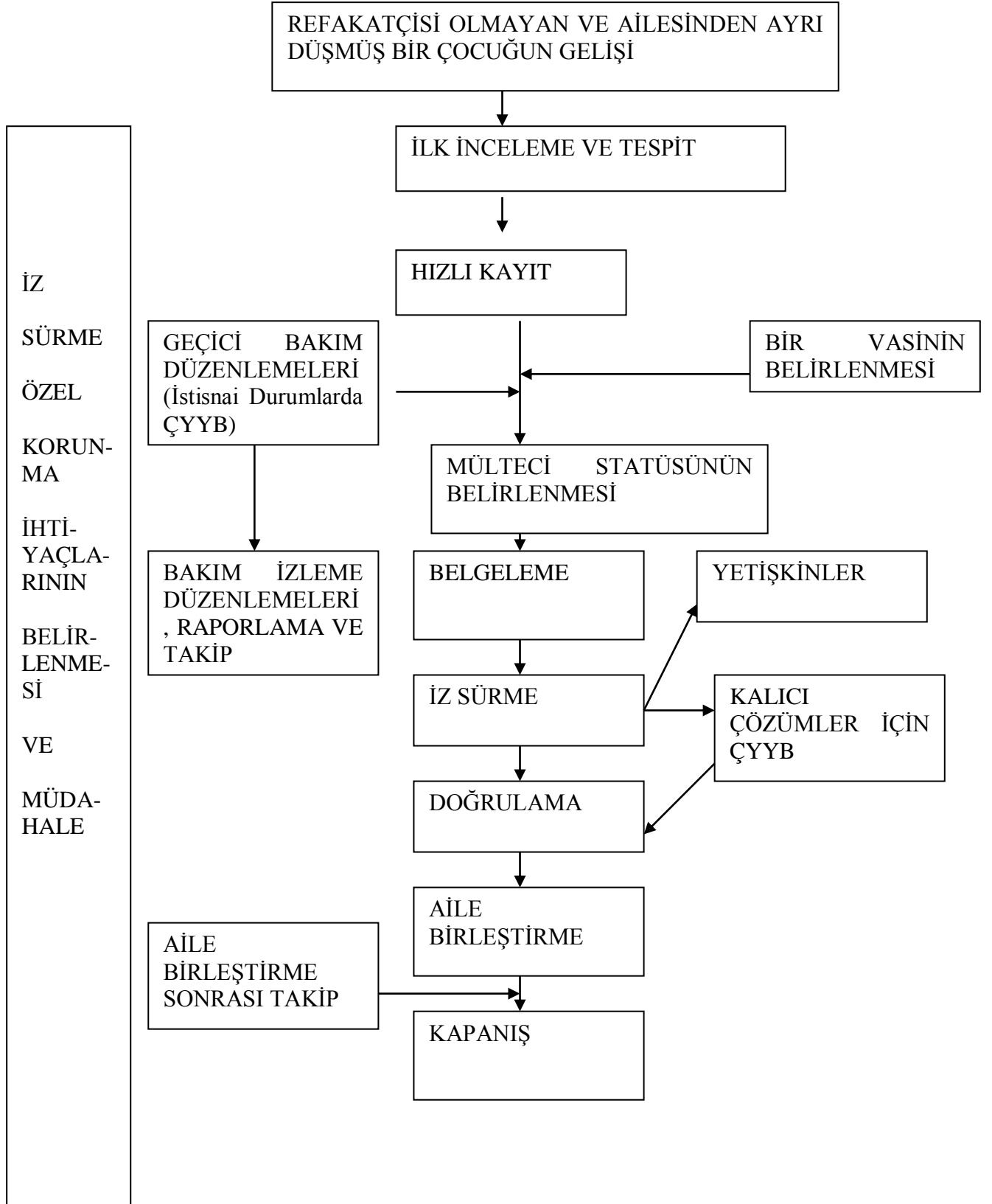
Çocuk koruma sisteminin kilit unsurlarından biri olan tam kayıt ve belgeleme, çocuğun yüksek yararının belirlenmesini kolaylaştıracaktır. Refakatsiz ve Ailelerinden Ayrı Düşmüş Çocuklara Dair Kurum İçi Rehber İlkeler’de belirtildiği gibi, çocuğun özel ihtiyaçlarının karşılanabilmesi için bilgi kayıt sürecine yeterli zaman ve kaynak ayrılmalıdır. Belgeleme olarak da anılan bu süreç, kaydın bir devamı şeklinde olmalıdır. Çok erken bir evrede başlamalı ve çocukla sürekli temas halinde bulunularak daha fazla bilgi elde edebilecek kişilerle devam etmelidir.⁹

Bakım düzenlemelerinin uygulanması ve izlenmesinin belgelendirilmesi ve refakatsiz ve ailesinden ayrı düşmüş her bir çocuk için ayrı dava dosyasının açılması tavsiye edilir. Bilgi

depolamadan kaynaklanan olası güvenlik riskleri dikkatli bir şekilde değerlendirilmeli ve koruyucu önlemler alınmalıdır.¹⁰ Bu bilgi toplama ve depolama işlemi sayesinde ÇYYB daha az zaman alacak ve düzenli olarak bilgi toplandığı için çocukla yapılması gereken mülakatların sayısı azalacaktır.

Şema 2

Refakatçisi Olmayan ve Ailelerinden Ayrı Düşmüş Mülteci Çocuklar İçin Kapsamlı Çocuk Koruma Sisteminin Unsurları

3. Çocuğun Yüksek Yararı İlkesi Nasıl Uygulanmalı

3.1 İlkenin Kapsamı

BMMYK, sorumluluğu altındaki çocukların ve ergenlerin haklarını korumayı ve desteklemeyi taahhüt eder.¹¹ Böylelikle, ÇHDS’de belirtilen haklar ve ilkelerle uyumlu hareket eder. ÇHDS’nin 3. Madde’sinde dile getirilen çocuğun yüksek yararı temel düşüncedir ilkesi, ilgi alanındaki çocukları etkileyen tüm BMMYK eylemlerinde sistematik şekilde uygulanmalıdır. Genel veya bir grup özel çocuğu ve ilgi alanındaki bireysel çocukları etkileyen eylemler için bu ilke geçerlidir.

- Veri toplama, planlama, kaynak tahsisi, proje uygulama, izleme veya kılavuz ilkeler ve politika geliştirme gibi ilgi alanındaki **genel veya özel çocuk gruplarını etkileyen eylemlerde**, çocuğun yüksek yararı uyarınca çocukların özel durumuna ve korunma risklerine gereken önem verilmelidir. Sistematik, yaş grubuna uygun ve cinsiyete duyarlı katılımcı değerlendirmeler aracılığıyla çocuklarla görüşme; cinsiyete ve yaş grubuna göre veri toplama; kaynak tahsisinde çocuğun yüksek yararını temel düşünce olarak kabul etme; kılavuz ilkelere, politikalara, ülkenin çalışma planlarına, alt proje anlaşmalarına ve standart çalışma usullerine çocuğa özgü yönlerin dâhil edilmesi gibi pek çok unsur alınacak önlemler arasındadır.
- Kayıt, uygun geçici bakımın sağlanması veya iz sürme gibi BMMYK’nın ilgi alanındaki **münferit çocuğu etkileyen eylemlerde**, çocuğun yüksek yararı uyarınca herhangi bir eylemden önce BMMYK tarafından çocuğun yüksek yararının belirlenmesi ve temel düşünce olarak kabul edilmesi gerekir. Bu ilke Komiserliğin ilgi alanına giren tüm çocuklar için geçerliken, maruz kaldıkları belirli riskler göz önünde bulundurularak refakatsiz ve ailesinden ayrı düşmüş çocukların yüksek yararı belirlenirken konuya ayrı bir özen gösterilmelidir.

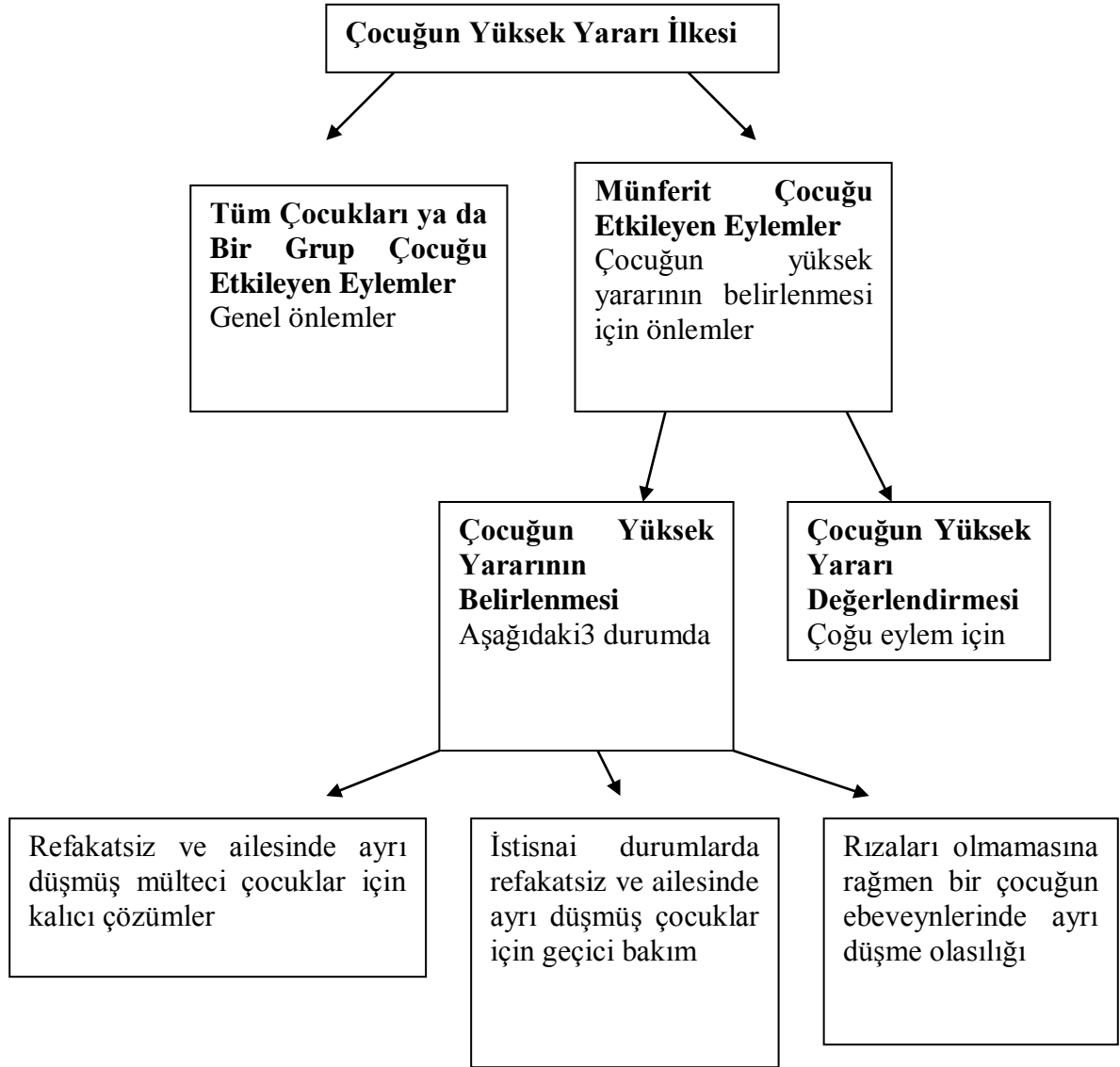
3.2 Münferit Bir Çocuğu Etkileyen Eylemler

Çocukla ilgili alınan kararın büyüklüğüne bağlı olarak, mevcut seçenekler içerisinde çocuğun yüksek yararının belirlenmesi için çeşitli usule ilişkin teminatların mevcut olması gerekir. ÇHDS uyarınca, evlat edinme işlemlerinde (Madde 21), rızaları olmamasına rağmen çocuğun ebeveynlerinden ayrı düşmesine ilişkin kararlarda ve ebeveynlik ve vesayet hakkı kararlarında (Madde 9) usule ilişkin katı teminatlar verilmelidir. Bu tür kararlar mahkeme gibi yalnızca yetkin ulusal merciler tarafından alınabilir ve milli hukukta öngörülen usule ilişkin teminatlara tabidir. Çocuk Hakları Komitesi, menşe ülkeleri dışındaki refakatsiz ve ailesinden ayrı düşmüş çocuklara muameleyle ilgili 6 no.lu Genel Yorumu’nda, refakatsiz ve ailesinden ayrı düşmüş çocukların yurda dönüş ve yerleştirme kararlarında çocuğun yüksek yararı ilkesine saygıyı garanti altına almak için belirli teminatlar verilmesi gerektiğini belirtir (ÇHDS, Genel Yorum No. 6, paragraf 84 ve 92-93).

Bir sonraki sayfadaki Şema 3, BMMYK tarafından çocuğun yüksek yararı ilkesinin uygulanışını özetler. Bir çocuğun yüksek yararını belirlemek için yeterli önemin verildiğini garanti altına almak için usule ilişkin katı teminatların verilmesi gerektiğinde, BMMYK’nın bir ÇYYB uygulaması gerekir. Bu koşul 3 durum için geçerlidir. Diğer tüm durumlarda, çocuğun yüksek yararının çocuğun yüksek yararı değerlendirmesiyle belirlenmesi gerekir.

Şema 3

BMMYK Tarafından Çocuğun Yüksek Yararı İlkesinin Uygulanması

3.3 Çocuğun Yüksek Yararı Değerlendirmesi

Çocuğun Yüksek Yararı Değerlendirmesi (aşağıdaki şemada gösterilmiştir), bir ÇYYB gerekli değilse BMMYK'nın ilgi alanındaki münferit çocuğu etkileyen her eylemden önce yapılmalıdır. Herhangi bir formaliteye ihtiyaç duyulmamaktadır. Kalıcı bir çözüm bulunana kadar, bir çocuğun refakatsiz veya ailesinden ayrı düşmüş ya da risk altında şeklinde saptanmasından itibaren sistematik olarak pek çok durumda uygulanması gerekir. Örneğin iz sürme ya da geçici bakım hizmeti sağlamadan önce değerlendirmenin yapılması gerekir. Değerlendirme yalnız yapılabileceği gibi diğer taraflarla görüşerek de yapılabilir. Resmi bir kararın usule ilişkin katı teminatları gerekli olmasa da, personel yeterli bilgi ve becerilere sahip olmalıdır.

Her durumda çocuğa kendi görüşlerini ifade etme fırsatı verilmelidir. Değerlendirmenin normalde, özellikle de gelecekte referans olarak verilmesi gerekecekse belgelendirilmesi gerekir.

3.4 Çocuğun Yüksek Yararının Belirlenmesi (ÇYYB)

Çocuğun yüksek yararının belirlenmesi, usule ilişkin katı teminatlar gerektiren ve çocuğu etkileyen özellikle önemli kararlarda çocuğun yüksek yararının belirlenmesi amacıyla oluşturulmuş yasal süreci tarif eder. Böyle bir süreç, ayırım gözetmeksizin çocuğun katılımını garanti altına almalıdır. Yaşına ve olgunluk düzeyine bağlı olarak çocuğun düşüncelerine gereken ağırlığın verilmesini de sağlamalıdır. En iyi olasılığı değerlendirmek için ilgili uzmanlık alanlarından karar alıcılar sürece dâhil edilir ve konuyla ilgili tüm unsurlar dengelenir.

Aşağıdaki Şema 3'te gösterildiği gibi, BMMYK'nın ilgi alanına giren çocukları etkileyen eylemler için 3 durumda bir ÇYYB yürütmesi gerekir:

- Refakatsiz ve ailesinden ayrı düşmüş mülteci çocuklar için **kalıcı çözümlerin belirlenmesi**;
- Aşağıdaki listede belirtildiği gibi istisnai durumlarda refakatsiz ve ailesinden ayrı düşmüş çocuklar için **geçici bakım düzenlemeleri**;
- Rızaları olmamasına rağmen bir çocuğun ebeveynlerinden olası **ayrı düşmesi**.

Bölüm 2'de bu 3 durumla ilgili daha ayrıntılı bilgi bulunmaktadır. ÇYYB'nin sunduğu yararlarından bazıları:

- Aile korumasından yoksun ya da ileride yoksun kalabilecek bir çocuğa özel koruma ve bakımın sağlanmasını garanti altına alır;
- BMMYK personelinin ve ortaklarının, çocuğun durumunu kapsamlı bir şekilde gözden geçirerek, kararların ÇHDS ve ilgili diğer uluslararası araçların ilkelerine ve ruhuna uyum olarak alınmasını sağlar;
- Çocuğun düşüncesinin uyulmasını sağlar ve yaşına, olgunluk düzeyine ve gelişme kapasitesine göre fikirlerine gereken ağırlığın verilmesini garanti altına alır;
- Çocuk odaklı yaklaşım sayesinde, Office'in ilgi alanındaki bireysel çocukları ya da çocuk gruplarını etkileyen koruma boşluklarını belirlemeye, geçmişte alınan önlemlerin etkinliğini izlemeye, belirlenen boşlukları hedef almaya ve gerekiyorsa takip uygulamalarının başlatılmasına yardımcı olur;
- Çocuğun yaşı belirsiz ya da ihtilafli olduğunda, kişinin olgunluk düzeyinin kapsamlı bir değerlendirmesine olanak tanıyarak BMMYK'nın uygun cevabı vermesini sağlar;
- Çeşitli alanlarda uzman kişilerin sürece dâhil olmasını sağlayarak, çocuğun üzerinde önemli etkileri olan kararların tek bir birey tarafından alınmasını önler.

BMMYK tarafından kararlar esasen mülteci çocuklar için alınırken, operasyonel olarak dâhil olduğu durumlarda BMMYK kararları vatansız çocuklar için de geçerlidir.

Yurda dönüş ve ülkesinde yerinden edilme durumlarında BMMYK, UNICEF ve diğer ortaklarla ulusal çocuk koruma sistemlerinin oluşturulması ya da güçlendirilmesi ve etkin şekilde uygulanması için ilgili Devlet yetkilileriyle birlikte çalışmalıdır. Ulusal çocuk koruma sistemlerinin dışında geliştirilen çocuğun yüksek yararını belirleme usulleri istisna olarak kalmalıdır. Ülkesinde yerinden edilme durumlarında, özellikle küme yaklaşımının kullanıldığı yerlerde, mevcut çocuk koruma çalışma grupları (normalde UNICEF tarafından yürütülen), diğer koruma çalışma gruplarıyla görüşerek hangi durumlarda ulusak çocuk koruma sistemlerinin bu kılavuz ilkelere dayanan ÇYYB ile desteklenmesi gerektiğine karar verebilir.

Refakatsiz ve ailesinden ayrı düşmüş çocuklarla çalışırken aşağıdaki kaynaklara kılavuz ilkeler olarak başvurulabilir:

- **Refakatsiz ve Ailelerinden Ayrı Düşmüş Çocuklar Hakkında Kurum İçi Rehber** (IÇHDS, IRC, Çocukları Kurtarın Örgütü İngiltere, BMMYK, UNICEF, Uluslararası Dünya Görüşü), Cenevre, Ocak 2004;
- **Ebeveyn Bakımından Yoksun Çocuklar İçin Koruma ve Alternatif Bakım Kılavuz ilkeleri BM Taslağı** (Ebeveyn Bakımından Yoksun Çocuklar Üzerinde Çalışma Grubu STK ile işbirliği içerisinde Uluslararası Sosyal Hizmetler Organizasyonu ve UNICEF tarafından sunulmuştur), 2006;
- **Mülteci Çocuklar Koruma ve Bakım Kılavuz İlkeleri** (BMMYK), Cenevre, 1994;
- **Refakatsiz Çocuklarla Çalışma: Toplum Tabanlı Yaklaşım** (BMMYK), Cenevre, Mayıs 1996'da gözden geçirilmiş;
- **Sığınma Talebinde Bulunan Refakatsiz Çocuklarla İlgili Politikalar ve İşlemlere İlişkin Kılavuz İlkeler** (BMMYK), Cenevre, 1997;
- **Kaybolanlar. Doğumdan Beş Yıla Kadar Ailesinden Ayrı Düşmüş Çocuklar İçin Acil Bakım ve Aile İzi Sürme** (UNICEF), 2007;
- **Avrupa Programı'nda Ailesinden Ayrı Düşmüş Çocuklar: İyi Uygulama Bildirisi** (BMMYK ve Uluslararası Çocukları Kurtarın Örgütü İttifakı), Brüksel, 3. baskı, Ekim 2004;
- **Ailesinden Ayrı Düşmüş Çocuklarla Çalışma, Saha Kılavuz İlkeleri. Eğitim Elkitabı ve Eğitim Alıştırmaları** (Çocukları Kurtarın Örgütü İngiltere), Londra, 1999;
- **Küçük Bir Sorun Değil. Refakatsiz ve Ailesinden Ayrı Düşmüş Çocuklar İçin Koruma ve Kalıcı Çözümler Sağlama** (Lutheran Göç ve Mülteci Hizmeti), Baltimore, 2007.

4. Ulusal Çocuk Koruma Sistemlerinin Desteklenmesi

Çocuğun yüksek yararı ilkesini uygulama sorumluluğu, uluslararası yasal zorunlulukları gereği her şeyden önce devlete aittir. Kendi çocuk koruma sistemleri çerçevesinde devletler, en iyi olasılığın belirlenmesi ve değerlendirilmesi için çocuğun ve ilgili uzmanların yeterli katılımını sağlayan çocuğun yüksek yararı ilkesi için gerekli usulleri kullanmalıdır.¹²

Dolayısıyla BMMYK ve ortakları, “çocukların korunmasına ilişkin yararları güçlendirmek için her bir oyuncunun nispi yararlarına dayanarak” çocuk koruma sistemlerini değiştirmek yerine; ortaklık ruhu içerisinde bu sistemleri destekleme yoluna gitmelidir.¹³

Devletler çocuğun yüksek yararı için uygun usulleri hazırladığında ya da hazırlamaya istekli olduğunda, BMMYK temel olarak izleme, kapasite geliştirme ve savunuculuk rollerini üstlenir. BMMYK'nın üstleneceği rollere şunlar örnek gösterilebilir:

- ÇHDS ve Uluslararası hukukta belirtilen usule ilişkin teminatların sağlanmasını izleme;
- Yetkili merciler, UNICEF ve ülkede faaliyet gösteren STK'ları da içeren diğer ortaklarla birlikte, ulusal çocuk koruma sistemlerini BMMYK'nın ilgi alanındaki kişilere yönelik genişletme veya tanımlanan diğer boşluklara yönelme konusunda Uluslararası topluluktan alınması gereken desteği ortaklaşa belirleme;

- ÇHDS altındaki yükümlülüklerini yerine getirmeleri için sorumlu devlet yetkililerinin, özellikle de çocuk refahı yapılarının kapasitelerini güçlendirme (eğitim, uluslararası hukukla ilgili tavsiye, sözlü ve yazılı çeviri hizmetleri gibi);
- Uygun görüldüğü şekilde bireysel dosyalarda tavsiyede bulunma.

BMMYK tarafından hazırlanan ve bu kılavuz ilkelere dayanan bir ÇYYB, aşağıdaki 2 ayrı durumda ulusal çocuk koruma sistemlerinin tamamlanmasına yardımcı olabilir:

Çocuğun yüksek yararını belirlemekten sorumlu ulusal sistemler ilgi alanındaki çocuk için hazır bulunmadığında veya ulaşılabilir olmadığında, Devlet sorumluluklarını üstlenmede istisnai bir usul olarak (bkz. Ünite 2, Bölüm 3, Aileden Ayrı Düşme); ve refakatsiz veya ailesinden ayrı düşmüş mülteci bir çocuk için yerleştirme başvurusunda bulunup bulunmama kararı veya gönüllü geri dönüşünü destekleme gibi BMMYK'nın bağımsız olarak üstlendiği eylemlerde.

BMMYK mümkün olduğunca ilgili devlet yetkililerinin, ÇYYB panelinin bir parçası olma ve bilgi toplama gibi ÇYYB usullerine dâhil olması için tüm gayreti göstermelidir. Bu şekilde daha etkin bir rol desteklenecek ve alınan kararların uygulanmasına hükümetlerin katılımını kolaylaştıracaktır (yerleştirme vakalarında çıkış vizesinin verilmesi gibi).

BMMYK tarafından ocuęun Yüksek Yararının Belirlenmesi

Bu bölüm, aşağıdaki baęlamalarda bir YYB'nin gerekli görüldüğü durumlarla ilgili bilgi içermektedir:

- Refakatsiz ve ailesinden ayrı düşmüş çocuklar için kalıcı çözümlerin belirlenmesi;
- İstisnai durumlarda en uygun geçici bakım düzenlemelerinin belirlenmesi;
- Rızaları olmamasına rağmen bir çocuğun ebeveynlerinde ayrı düşme olasılığı.

Aynı zamanda BMMYK'nın dâhil olmasıyla ilgili kısıtlamalar ve muameleyle ilgili de bilgi bulunmaktadır.

1. Refakatçisi Olmayan ve Ailelerinden Ayrı Düşmüş Çocuklar İçin Kalıcı Çözümler

1.1 ÇYYB'nin Amacı

Refakatçisi olmayan ve ailelerinden ayrı düşmüş çocuklar için en uygun kalıcı çözümlerin belirlenmesi için genellikle pek çok unsurun dikkatlice dengelenmesi gerekir. Gönüllü geri dönüş, yerleştirme veya yerel bütünleşme kararlarının çocuk üzerinde önemli ve uzun süreli etkisi vardır. Aşağıdaki unsurlar seçilirken çocuk haklarına yeterince odaklanıldığını garanti altına almak için, böyle önemli kararlardan önce bir ÇYYB uygulanmalıdır:

- En uygun kalıcı çözüm ve
- Bunun için doğru zaman.

ÇYYB uygularken çocuğun yüksek yararına hangi kalıcı çözümün uygun olduğuna karar vermek mümkün değilse ve çocuk toplumla bütünleşmişse, geçici bakım düzenlemeleri yapılmalı ve dosya biran önce, en geç bir yıl içerisinde tekrar gözden geçirilmelidir. Barış anlaşması imzalandıktan sonra gönüllü geri dönüşün gerçekçi bir seçenek olup olmadığını anlamak için geçmesi gereken belirli bir süre; iz sürme sonuçları tamamlanmaması veya koruyucu aile ve muhtemelen refakatsiz veya ailesinden ayrı düşmüş çocuk için kalıcı bir çözüm sağlayabilecek yerel bütünleşmeyle ilgili BMMYK ve hükümet arasında görüşmelerin sürmesi gibi durumlar buna örnek gösterilebilir.

1.2 ÇYYB ne zaman gereklidir?

BMMYK tarafından bir ÇYYB uygulanması gerekliliği, çocukla kurulan ilişki düzeyine göre değişir. BMMYK'nın katılımı olmaksızın devlet yetkilileri çocuk için kalıcı bir çözüm bulduğunda BMMYK'nın ÇYYB uygulamasına gerek kalmaz.

Ancak aşağıdaki kişiler için BMMYK bir ÇYYB yürütmekle görevlidir:

(i) BMMYK'nın doğrudan ya da dolaylı bakım sağladığı tüm refakatsiz ve ailesinden ayrı düşmüş mülteci çocuklar için, özellikle

- BMMYK tarafından tanınan mülteciler;
- BMMYK veya onun desteğiyle ortakları tarafından yönetilen veya koordine edilen kamplarda ya da tesislerde kalanlar için;
- Dağınık yerlerde yaşayan BMMYK tarafından desteklenen kişiler; ve

(ii) Sorumlu ulusal yetkililerin, ÇHDS'de belirtilen haklara ve Çocuk Hakları Komitesi'nin 6 No.lu Genel Yorumu'nda (özellikle bkz. Paragraf 20) öngördüğü standartlara saygı gösteren bir süreç aracılığıyla çocuğun yüksek yararının belirlemediği durumlarda, kalıcı çözüm bulunmasına BMMYK'nın yardımcı olduğu (seyahat belgesi veya diğer belgelerin çıkarılması gibi) diğer tüm refakatsiz ve ailesinden ayrı düşmüş mülteci çocuklar için.

Refakatsiz veya ailesinden ayrı düşmüş vatansız çocuklar, ülkesinde yerinden edilmiş çocuklar veya yurduna dönmüş çocuklar gibi BMMYK'nın tanıdığı diğer çocuklar için en uygun kalıcı çözümün belirlenmesinde saha ekipleri ÇYYB'i yararlı bir araç olarak görebilir. Aşağıda belirtildiği gibi aile birleştirmelerinde göz önünde tutulması gereken bazı özel hususlar vardır.

1.3 Aile Birleşimi

Gerçekleştirilebilir olduğu sürece aile birleşiminin genel olarak çocuğun yüksek yararına olduğu kabul edilmelidir. Ailenin izi sürüldükten, aile bağları doğrulandıktan ve çocuğun ve aile üyelerinin birleşme istekleri onaylandıktan sonra bir ÇYYB usulüyle süreç normalde geciktirilmemelidir.

Ancak birleşmeyi desteklemeden önce, çocuğa karşı istismar veya ihmal riskinin olup olmadığını belirlemek için BMMYK tarafından bir değerlendirme yapılması gerekir. Bu değerlendirme, diğer tespitlerin yanı sıra çocuğu karşılayan sorumlu devlet yetkililerinin doğrulamalarına dayanmalıdır. Aile birleşmesinin çocuğa karşı böylesi bir risk teşkil ettiğine ya da edebileceğine dair makul gerekçeler varsa, BMMYK'nın bir ÇYYB aracılığıyla aile birleşmesinin çocuğun yüksek yararına olup olmadığını doğrulaması gerekir. Buna karar vermek ve ÇYYB'nin gerekliliğini belirlemek için bu belgeye Ek 6 olarak iliştirilen kontrol listesi kullanılabilir. Bu önlem, insan ticareti riskinin azaltılması bakımından da önemlidir.

Aile birleşmesini destekleme konusunda BMMYK'nın hızlı bir karar almasını mümkün kılmak için basitleştirilmiş bir ÇYYB usulü uygulanabilir (bkz. Ünite 3, Bölüm 1.7). Ülke dışındaki çocukların aileleriyle birleşmelerini kolaylaştırmak için BMMYK katılımına düzenli olarak başvuru alan ülkelerde BMMYK, ilgili devlet yetkililerini giriş belgelerinin çıkarılmasından önce istismar ve ihmal riskini değerlendirmek üzere hızlı mekanizmalar kurmaya teşvik edebilir.

1.4 ÇYYB ne zaman başlatılmalıdır?

Çocuk Hakları Komitesi'nin 6 No.lu Genel Yorum'una göre (Paragraf 79), “menşe ülkeleri dışındaki refakatsiz ve ailesinden ayrı düşmüş çocuklar için kalıcı çözümler bulma çabaları mümkün olduğu sürece bir çocuğun refakatsiz ve ailesinden ayrı düşmüş olarak değerlendirilmesinden hemen sonra gecikmeksizin başlatılmalı ve uygulanmalıdır”.

Yerinden edilme döngüsünde mümkün olan en kısa sürede bir ÇYYB yürütülmelidir. Kalıcı bir çözüm için görüşler belirene kadar BMMYK beklememelidir. Ancak refakatsiz ve ailesinden ayrı düşmüş çocuklar için en uygun kalıcı çözümlerin belirlenmesinde iz sürme sonuçları kilit unsur olduğu için, iz sürme için yeterli zaman tanınmalıdır. Çocuk, refakatsiz veya ailesinden ayrı düşmüş olarak tanımlandıktan hemen sonra düzenli ve sık takiplerle ailenin iz sürme çalışmaları başlamalıdır. İz sürme sonuçlarını elde etmek için gerekli süre; çocuğun yaşı, benzer profiller için önceki iz sürme deneyimleri, dosyanın aciliyeti, aile hakkındaki bilginin kalitesi ve menşe ülkeye erişim gibi çeşitli etkenlere bağlı olarak her bir dosyada değişir. Her şekilde, çocuğun refakatsiz veya ailesinden ayrı düşmüş olarak tanımlanmasından sonra en fazla 2 yıl içerisinde BMMYK bir ÇYYB yürütmelidir.

Refakatsiz veya ailesinden ayrı düşmüş çocuklar için en uygun kalıcı çözümün belirlenmesi için yürütülen ÇYYB'deki tetikleyici unsurlar ve atılan adımların özeti Ek 1'deki şemada verilmiştir.

1.5 Ebeveynler Geri Gönderilmişse?

Ebeveynlerinin *geri gönderilmesi* sonucu mülteci bir çocuğun refakatsiz kalması veya ailesinden ayrı düşmesi istisnai durumda, en uygun kalıcı çözümün belirlenmesi ve ne zaman uygulanması gerektiğine karar verilmesi için bir ÇYYB'in uygulanması gerekir. Çocuğun güçlü duygusal bir bağ kurduğu ve aralarında fiilen aile bağları olan koruyucu ailenin *geri gönderilmesi* durumunda da aynı yaklaşım benimsenmelidir.

İltica ülkesine ailenin dönmesine kısa bir sürede izin verileceği yönünde beklentilerin olmaması halinde ebeveynlerin *geri gönderilmesi* halinde ÇYYB derhal uygulanmalıdır.

2. İstisnai Durumlarda Refakatçisi Olmayan ve Ailelerinden Ayrı Düşmüş Çocuklar İçin Geçici Bakım Düzenlemeleri

Aileleriyle veya bakımlarını üstlenmiş kişilerle birleşene dek, refakatçisi olmayan ve ailelerinden ayrı düşmüş çocuklara geçici bakım sunulmalıdır. Bu bakım, çocuğun yüksek yararına dayanmalıdır. Normalde geçici bakım kararları, toplumda işleyen mevcut düzenlemelere ve sistemler üzerine kurulabilir. BMMYK veya geçici bakım kararlarından sorumlu ortak personelin, önerilen bakım düzenlemelerinin çocuğun yüksek yararına olup olmadığını değerlendirebilecek düzeyde olması beklenir. Bu kararın hızlı bir şekilde alınması ve ÇYYB usulüyle geciktirilmemesi gerekir. Ancak tek bir değerlendirmenin yeterli olmadığı, bir takım unsurlar ve haklar nedeniyle birden fazla kişinin değerlendirmesine ihtiyaç duyulduğu ve süreçteki her bir adımın belgelendirilmesinin gerektiği istisnai durumlar vardır. Bu durumlar:

Refakatsiz veya ailesinden ayrı düşmüş bir çocuğa **refakat eden yetişkinin, çocuğu istismar veya ihmal etme** durumu veya olasılığıyla ilgili geçerli gerekçeler varsa ve çocuğu farklı bir yere yerleştirme kararı alınması gerekiyorsa. Refakat eden yetişkinle ilişkinin meşruluğu konusunda şüpheler, kötü muamelenin veya sömürücü bir ilişkinin göstergesi olabilir.

Mevcut bakım düzenlemelerinin çocuk için uygun olmadığına dair geçerli gerekçeler olduğunda (örneğin çocuğun kültürel, etnik ya da dini kökeni; silahlı gruplar veya kuvvetlerle bağı; ya da refakatçinin silahlı gruplar veya kuvvetlerle bağı nedeniyle) veya refakatsiz bir çocuğun engelli olması gibi özel ihtiyaçlar, ek destek düzenlemelerini gerekli kılabilir.

Devlet tarafından geçici bakım düzenlemelerinin yapılması durumunda, BMMYK tarafından bir ÇYYB yürütülmesine gerek yoktur. Ancak izleyici rolü üstlenebilir. İstisnai durumun belirlenmesinin hemen ardından ÇYYB usulünün başlatılması gerekir. Çocuğun yaşamına **yönelik olası yakın** tehdit veya refakat eden yetişkin tarafından fiziksel yaralama olması durumunda, ÇYYB'den önce önleyici tedbir olarak çocuğun yetişkinden ayrılması gerekir. Sürecin kendisi mümkün olduğunca hızlı ilerlemelidir.

Çocuğun fiili aile ilişkisinin bulunduğu ve güçlü duygusal bir bağ kurduğu koruyucu aileden herhangi bir şekilde ayrı düşme durumunda ise 3.1 bölümünde açıklanan daha katı kılavuz ilkeler takip edilmelidir.

Refakatsiz veya ailesinden ayrı düşmüş çocuklar için yukarıda sayılan istisnai durumlarda en uygun bakım düzenlemelerinin belirlenmesi için yürütülen ÇYYB'deki tetikleyici unsurlar ve atılan adımlar Ek 2'deki şemada verilmiştir.

Bakım düzenlemelerini izlemenin önemi

Ailelerinden ya da bakımlarından sorumlu kişilerden ayrı kaldıkları sürece çocuklar, yeterli bakımı aldıkları güvenli ve koruyucu bir ortamda yaşayabilmelidir. Refakatsiz veya ailesinden ayrı düşmüş çocuğa geçici bakım, normalde ona ailesinin verebileceği duygusal ve fiziksel desteği sunmalıdır. Bu çevrede çocukların sağlık ve eğitim ihtiyaçlarına cevap verilmesi de güvence altına alınmalıdır. Çocuğun korunmasını, refahını ve yüksek yararına saygı gösterilmesini sağlamak için BMMYK ve ortaklarının bu bakım düzenlemelerini dikkatli ve sürekli şekilde izlemesi gerekir. Bu izleme, çocuğun görüşlerini dinleme ve gizli raporlama ve yanıt mekanizmasını içermelidir. Gerekli görüldüğünde koruyucu aileler sorumluluklarını yerine getirmede, ailelerin bakımıyla yükümlü oldukları çocukları destekleme yeteneklerini artıran daha geniş ve toplum tabanlı etkinlikler kapsamında desteklenmelidir.

3. Ebeveynlerinin Rızası Olmadan Bir Çocuğun Ebeveynlerinden Ayrılması

3.1 BMMYK Müdahalesinin İstisnai Yapısı

ÇHDS'nin 9. Madde'si uyarınca "ayrılık çocuğun yüksek yararına olmadığı sürece, ana-babasının rızası olmamasına rağmen bir çocuk aileden ayrı düşemez." Sözleşmeye göre ana ve/veya babasından ayrı düşmüş çocuğun "yüksek yararına aykırı olmadığı sürece ana-babasının her ikisiyle de kişisel ilişki kurma ve doğrudan görüşme hakkına saygı duyulur".

Çocuğu ebeveynlerden ayırma kararını verme devletin görevidir. BMMYK izleme etkinlikleri aracılığıyla, ebeveynlerin başvurusu ya da çocukların raporları doğrultusunda, ciddi istismar ve ihmal durumundan haberdar olursa, ilk sorumluluğu yetkili devlet makamlarını bilgilendirmek ve ÇHDS'nin 9. Madde'si uyarınca sorumluluklarını yerine getirmeye teşvik etmektir. Gerekli görüldüğünde BMMYK süreci izleyebilir.

Ancak devlet usullerinin mevcut ya da erişilebilir olmadığı takdirde, uluslararası koruma yükümlülüğü çerçevesinde ilgi alanındaki çocuğun temel haklarını korumak için BMMYK önlemler almak zorunda kalabilir. Bu önlemler, BMMYK tarafından yönetilen bir mülteci kampında çocuğun ailesi tarafından ciddi şekilde istismar edilmesi ve ulusal yetkililerin olmaması gibi istisnai durumlarda çocuğun ana-babasının rızası olmamasına rağmen aileden ayrılmasını içerebilir.

Aileden ayrı düşmenin çocuk üzerinde yarattığı etkinin derecesine bağlı olarak, geçici düzenlemeler için dahi ayrılmaya yol açabilecek herhangi bir karar verilmeden önce mutlaka bir ÇYYB yürütülmelidir. Ayrı düşmenin son çare olduğunu garanti altına almak için, ayrılık akla getirilmeden önce ilk olarak aileyle sosyal çalışma yapılmalıdır.

ÇHDS, ana-babasının rızası olmamasına rağmen bir çocuğun ailesinden ayrı düşmesine ilişkin karar yetkisini "yargı kontrolüne tabi yetkili mercilere" vermektedir (Madde 9). Dolayısıyla BMMYK'nın çocuğu ebeveynlerinden ayırma girişimi ancak geçici nitelikte olabilir ve yetkili devlet mercilerinin vesayet hakları ve sorumluluklarına dair karar verme yetkisi saklı kalır.

Aşağıdaki bölümde BMMYK'nın bir ÇYYB yürütmesi gerekebilecek iki durum açıklanmaktadır: ailenin rızası olmamasına rağmen ayrı düşmenin düşünüldüğü ebeveynler tarafından çocuğa yönelik istismar veya ihmal vakaları ve ebeveynlerin ayrı olduğu ya da ayrılabilceği durumlarda çocuğun kiminle kalacağına karar verilmesi gereken vakalarda. Ek 3'te ayrılmayı düşündüren bir ÇYYB'yi tetikleyen unsurlar ve atılacak adımlar gösterilmiştir.

ÇHDS aynı zamanda çocuğun ailesine (Madde 16) ve yasa tarafından tanınan aile bağlarına yasadışı müdahaleyi yasaklar (Madde 8). Aile terimi, ebeveynleri ve yerel gelenekler öngörüyorsa uzak aile veya topluluk üyelerini de içerecek şekilde geniş anlamda yorumlanmalıdır (Madde 5). Bu bölüm her ne kadar aileden ayrı düşme kavramıyla ilgili olsa da, istismar veya ihmal risklerinin titiz bir şekilde dengelenmesini gerektiren ilişkiler ve ayrılığın çocuk üzerindeki etkileri konusunda da bu bölüme kılavuz ilke niteliğinde başvurmak mümkündür. Bu bölüm aşağıdaki konularla ilgili de bilgi içermektedir:

- Vesayet haklarını elinde tutan ve yasal veya geleneksel olarak çocuğun bakımından sorumlu kişiden ayırma;
- Çocuğun ilişkisinin ve duygusal bağının bir aile ilişkisi kurmaya yetecek kadar güçlü olduğu kişiden (koruyucu ebeveyn) ayırma. Çocukla çocuğun bakımından sorumlu kişi arasındaki ilişki vaka bazında değerlendirilmelidir.

3.2 Ebeveynlerden Gelen Ağır Zarar

Aile içi ağır istismar ve ihmal halleri bu tür vakaların ilk grubunu oluşturur. BMMYK, ancak sorumlu devlet yetkililerinin eyleme geçme konusunda isteksiz veya aciz olduğu durumlarda bir ÇYYB yürütmelidir. Devlet yetkilileri yurda dönüş yapan veya ülkesinde yerinden edilmiş kişileri kapsayan durumlarda daha çok eyleme geçtiği için BMMYK harici olmasa da öncelikli olarak mülteci çocuklar için müdahalede bulunur.

Fiziksel şiddet (kaza harici çocuğun yaralanması gibi), zihinsel şiddet (psikolojik hasara yol açabilecek şeyler gibi) ve cinsel istismar, istismar vakalarına örnek verilebilir. Çocuğu temel ihtiyaçlarından (yiyecek, giyecek, barınma ve tıbbi bakım gibi) bilinçli olarak yoksun bırakma ihmal sayılır.

Çocuklara karşı en ağır ihlallerden biri de, herhangi bir gerekçe olmaksızın çocuğun ailesinden ayrılmasıdır. Bu nedenle BMMYK, ancak ebeveynlerin eylemlerinin veya eylemsizliklerinin bir sonucu olarak çocuğa karşı ciddi istismar ya da ihmal durumu ya da olasılığına dair yeterli gerekçeler varsa ayırma kararını düşünmeye başlayabilir. Aşağıdaki vakalar bu duruma örnek gösterilebilir ancak bunlarla sınırlandırılmaz:

- Ağır şekilde dövme, ölüme tehdit etme, sakat bırakma, ceza olarak ebeveynler tarafından uzun süre hapsedilme, çocuk işçiliğinin en kötü şekillerine zorlanma, sürekli ciddi ev içi şiddete maruz bırakma gibi yollarla ciddi fiziksel veya duygusal hasara yol açma;
- Yasadışı herhangi bir cinsel faaliyete çocuğu teşvik etme veya zorlama; fuhuş veya yasadışı diğer cinsel etkinliklerde çocuğun kullanılması; pornografik etkinliklerde ve malzemelerde çocuğun kullanılması gibi cinsel istismar veya suistimal.

Çocuğun ağır istismara veya ihmale maruz kalma riskinin olup olmadığını belirlemek için şu unsurlar üzerinde düşünülebilir: Geçmişteki olayların sıklığı ve şekli, şiddet eğilimleri, etkin adresleme ve izleme olanakları ve istimrar veya ihmale yol açan ana nedenlerin devamlılığı.

Ayrı düşme başvurulacak en son önlem olarak düşünülmelidir. Daha az müdahaleci önlemler çocuğu koruyacaksa bu önlem asla düşünülmemelidir. Dolayısıyla sorunu gidermek için yeterli çaba gösterildikten sonra sonuç alınamıyorsa bir ÇYYB uygulanmalıdır. Bu ön safha iki adımda gerçekleştirilmelidir:

a) Olası yakın zararın ön değerlendirmesi

İlk adım olarak, bu tür durumlarla ilgilenmek için yeterli donanıma sahip personelin, çocuğun yaşamına yönelik veya fiziksel olarak yaralanmasına yol açacak **olası yakın risk** altında olduğunu gösteren yeterli gerekçenin varlığını belirlemesi gerekir. Eğer böyle bir risk varsa, çocuğun derhal ailesinden ayrılıp geçici bakım olanaklarına kavuşması için gerekli karar alınmalıdır. Çocuk acil durum önlemi olarak komşuları, toplum ya da diğer şahıslar tarafından aileden ayrıldığında da aynı değerlendirme yapılmalıdır. Geçici bakım düzenlemeleri başkaları tarafından zaten yapılmışsa bunların sürekliliği değerlendirilmelidir.

Çocuğu ailesinden ayırma ya da geri vermeme kararı ÇYYB danışmanı (olmadığı durumlarda üst düzey BMMYK personeli) tarafından ayırma işleminden önce, mümkün değilse en geç 48 saat içerisinde alınmalıdır. Karar aynı zamanda bir ÇYYB yürütülene kadar geçecek azami ayrılık süresini de belirtmelidir. Bu süre mümkün olduğunca kısa olmalıdır. Karar ve zaman diliminin tüm gerekçelerinin yazılı kaydı tutulmalı ve çocuğun dosyasına eklenmelidir. Buna bağlı olarak ÇYYB danışmanı tüm ulusal yetkilileri bilgilendirmelidir. Çocuk ailesinden ayrılmışsa ya da ailesine iade edilmemişse aile, takip edilecek usullerle ilgili bilgilendirilmelidir. Bu aşamada çocuğun bulunduğu yerin aileyle paylaşılmasının çocuğun yüksek yararına olup olmadığını belirlemek için bir değerlendirme yapılmalı ve eğer güvenli ve uygunsa ziyaretler düzenlenmelidir.

b) Aileyi destekleme

Çocuğun ailesiyle kalıp kalmamasından bağımsız olarak, ebeveynlik sorumluluklarını yerine getirmelerine yardımcı olmak ve ailenin çocuğun bakımını üstlenme kapasitesini iyileştirmek veya arttırmak için ebeveynlere destek sağlanmalıdır. Bu aile desteği, çocuk refahı alanında yeterli deneyime sahip personel tarafından verilmeli ve biran önce başlamalıdır. Aileyle yapılacak çalışmalara **yazılı bir anlaşmayla** resmiyet kazandırılması tavsiye edilir. Ebeveynlerin okuması yazması yoksa anlaşmanın açık bir şekilde kendilerine açıklanması gerekir. Anlaşma, çocuğun bakımıyla ilgili ebeveynlerin tüm görev ve yükümlülüklerini ve uyum için zaman dilimini belirtmelidir. Ebeveynler kendilerine biçilen sorumlulukları yerine getireceklerini taahhüt ederde, tüm tarafların anlaşmayı imzalaması gerekir.

Sonrasında uygulamanın izlenmesi ve takibin sağlanması sorumluluğu BMMYK ve/veya ortaklarınca alınmalıdır. Örneğin anlaşma ebeveynlerin çocuğu her sabah okula bırakmalarını uygun görüyorsa, öğretmenin ya da okulda çalışan başka bir görevlinin ebeveynlerin bu sorumluluklarını yerine getirip getirmediğini, çocuğun okula yalnız gelip gelmediğini ya da okula gelip gelmediğini ilgili kuruma bildirmesi gerekir.

Anlaşma başarılı olursa ve çocuk artık tehlike altında değilse, BMMYK'nın ayrılık kararını düşünmesine, dolayısıyla da bir ÇYYB'e gerek kalmaz. Ancak anlaşma başarılı olmamışsa ya da ebeveynler anlaşmayı onaylamıyorsa ve çocuk ciddi istismar veya ihmale maruzsa ya da maruz kalma riski varsa, bu Kılavuz ilkelere dayanan bir ÇYYB başlatılmalıdır.

3.3 Ebeveynlerin Ayrılması

BMMYK'nın bir ÇYYB yürütmesini gerektiren ikinci durum, ebeveynlerin mevcut ya da olası ayrılığı ve çocuğun hangi tarafla kalacağını belirlenmesi ihtiyacıdır. Bu vakalarda ancak yetkili mercilerin eyleme geçme konusunda isteksiz veya aciz olduğu durumlarda BMMYK bir ÇYYB başlatabilir.

Aşağıdaki örneklerde bir ÇYYB'i gerekli kılan senaryolar gösterilmiştir:

- Ebeveynler ayrılmış ve çocuk terk edilmiş.
- Ebeveynler ayrılmış ve her iki taraf da çocuğun kendisiyle kalmasını istiyor.
- Ebeveynler çocuğun kiminle yerleştirme için onaya sunulacağına karar veremiyor. Çok eşli ailelerde veya ebeveynlerden yalnızca birinin yerleştirileceği durumlarda karşılaşılan böyle vakalarda ebeveynlerin ayrı ayrı onaya sunulması gerekir. Çokeşli evliliklerle ilgili olarak; yerleştirme ülkelerinin çoğu, çokeşliliği yasaklayan ulusal mevzuatlarınca yalnızca bir eş tanır. Bu durum, diğer eşlerden olan çocukların babasından ayrı düşmesine yol açabileceği için, çocukların her iki ebeveynle kalma hakkını savunmak için bir ÇYYB yürütülmelidir.¹⁴

- Son olarak, ebeveynlerin ayrılmasından sonra çocukla ilgili çözüm konusunda ebeveynlerin anlaşığı, ancak yine de ebeveynlerin tercihinin çocuğa ciddi zarar verme durumu ya da olasılığı bulunduğuna dair BMMYK'nın elinde yeterli gerekçeler bulunan istisnai durumlarda bir ÇYYB gerekecektir.

Ebeveynlerden birinin yerleştirilmesinin aile içinden gelen koruma riskine dayalı olduğu tüm durumlarda bir ÇYYB gereklidir (aile içi şiddet vakaları gibi).

3.4 ÇYYB İçeren Bir Ayrı Düşme Uygulaması

Koruma riskinin belirlendiği andan itibaren ve bu riskin ebeveynlerin anlaşması gibi diğer müdahalelerle giderilemediği durumlarda bir ÇYYB uygulanmalıdır. Mümkün olduğunca hızlı şekilde ÇYYB usulü tamamlanmalı ve karar uygulanmalıdır.

ÇYYB kararının çocuk açısından önemi düşünüldüğünde, profesyonel tespitin hayatiliği daha iyi anlaşılır. Gerekli becerilere ve deneyime sahip personelin sürece dâhil edilmesine ayrı bir özen gösterilmelidir. Kendi personeli arasında bu denli mesleki uzmanlığa sahip kişiler bulunmadığında BMMYK, ortakları arasında bunu aramaya teşvik edilir. ÇYYB'de yetkili tüm ulusal ve yerel mercilerin sürece katılması için BMMYK her türlü çabayı göstermelidir.

Daha önce de belirtildiği gibi, ciddi istismar ve ihmal nedeniyle çocuğun ailesinden ayrılması çocuğun korunması için daha hafif önlemlerin bulunmadığı durumlarda başvurulacak son yöntem olarak düşünülmeli ve mümkün olan en kısa süreyi kapsamaludur. ÇYYB aynı zamanda ayrılığın gerekli olduğu zaman dilimini ve gelecekte ailenin tekrar birleşmesi için umut olup olmadığını belirtmelidir. Kararın tekrar gözden geçirilmesi için de bir zaman dilimi belirlemelidir. Ana-babanın rızası olmamasına rağmen çocuğun ebeveynlerinden ayrı düşmesine dair bir ÇYYB, ebeveynlerin çocuğa erişimini sıklık ve temas şekliyle birlikte belirtmesi gerekir.

3.5 Vesayet Hakları

Yürütme Komitesi BMMYK'dan, uluslararası koruma yetkisinin bir parçası olarak risk altındaki kadınları ve çocukları yerleştirme konusunda eyleme geçmesini ve risk altındaki kadınlarla bu kadınların bakmakla yükümlü olduğu kişilerin hızlı çıkışlarını kolaylaştırmasını talep etmektedir.¹⁵ Bu bağlamda karmaşık vesayet sorunları ortaya çıkabilir.

Ana-babasının rızası olmamasına rağmen bir çocuğun aileden ayrı düşmesine ilişkin kararı alma Devletlerin sorumluluğu altındadır (Madde 9 ÇHDS). Aile Sorumluluğu ve Çocukların Korunmasına dair Tedbirlere İlişkin Yargılama Yetkisi, Uygulanacak Hukuk, Tanıma, Tenfiz ve İşbirliği hakkındaki 19 Ekim 1996 tarihli Lahey Sözleşmesi uyarınca mülteciler için bu sorumluluk, çocuğun mevcut olduğu durumlarda Devlete aittir (Madde 6).

Ebeveynlerinin ya da vesayet hakkını elinde tutan başka bir kişinin, kurumun ya da kuruluşun rızası olmaksızın bir çocuğun üçüncü bir ülkeye transfer edilmesi, belirli durumlarda uluslararası çocuk kaçakçılığına girebilir. 25 Ekim 1980 tarihli Uluslararası Çocuk Kaçırmanın Hukuki Veçhelerine Dair Sözleşme'nin 3(1) Maddesine göre "(a) ayırma veya alıkoyma işleminin öncesinde çocuğun yaşadığı Devletteki hukuki kurallara göre vesayet hakkına sahip kişinin [...] hakları ihlal edildiğinde ve (b) ayırma veya alıkoyma işleminden önce bu haklara tek başına ya da birlikte saygı gösteriliyorsa veya ayırma veya alıkoyma işlemi gerçekleştirilmeseydi saygı gösterilecekse" çocuğun aileden ayrılması hatalı bulunur.

Sözleşmeye göre ebeveynlerinin ya da vesayet hakkını elinde tutan başka bir kişinin, kurumun ya da kuruluşun rızası olmaksızın bir çocuğun transfer edilmesi, vesayet hakları kullanılmadığı sürece adam kaçırmaya olarak düşünülmez. Koşullara bağlı olarak, ilgili kişi ya da kuruluş hiçbir neden olmaksızın çocukla veya çocuğun bakımını sağlayan kişiyle uzun bir süre teması geçmezse bu durum gerçekleşebilir.

Her iki ebeveyn tarafından vesayet haklarının kullanıldığı durumlarda BMMYK, mülteci bir çocuğa ana veya babası olmaksızın yerleştirilmesine yardımcı olmadan önce vesayet haklarını açıklığa kavuşturmak için gerekli tüm önlemleri almalıdır. Uluslararası mülteci koruma işlevlerini yerine getirirken BMMYK'nın, kapsamlı bir analizden sonra, çocuğun daha fazla ciddi koruma risklerine maruz kalmasına karşı tek veya en önemli çözümün ebeveynlerden birinin yerleştirilmesi olduğunu düşündüğü durumlarda, BMMYK çocuğun yararına aşağıdaki ihtiyati önlemleri almalıdır:

- Çocukla seyahat etmeyen ebeveyninden, yerleştirme için çocuğun çıkışı hakkında bilgilendirilmiş onay yazısını alma.
- Ebeveyn yoksa ya da onay yazısı vermiyorsa, daha önce vesayet kararlarının verilip verilmediğini doğrulama. Verilmişse, menşe ülkesindeki yetkililerle teması çocuğun ya da ebeveynlerinin güvenliğini tehlikeye sokmayacaksa bu kararları elde etme.
- Vesayete ilişkin önceden alınmış bir karar yoksa ya da çocuğun yüksek yararına ilişkin uluslararası standartlarla açık şekilde çelişiyorsa, çıkış yapılmadan önce iltica ülkesindeki ilgili yetkililerden vesayet haklarını belirlemesi talep edilmelidir. Gerekli durumlarda BMMYK, iltica ülkesindeki ilgili yetkililerin kapasite oluşturma çalışmalarına destek verebilir ve acil durumlar için özel bir usul tanıtabilir.
- Ebeveynlerden birinin yerleştirildiği ve vesayet tartışmalarının çözülmediği durumlarda (yetkili mercilerin bulunmaması ya da erişimlerinin olmaması veya menşe ülkesinden resmi belgelerin alınmasının mümkün olmaması nedeniyle) ilgili ulusal yetkililer vesayet haklarını açıklığa kavuşturmuyorsa, ebeveynlerden biriyle yerleştirilmenin çocuğun yüksek yararına olup olmadığını belirlemek için BMMYK bir ÇYYB yürütmelidir.¹⁶ Mümkün olan en güçlü meşruluğun kazandırılabilmesi için ÇYYB usulüne iltica ülkesinden temsilcilerin katılması için gerekli tüm çabalar gösterilmelidir.
- Vesayet konularının karara bağlanmadığı durumlarda, çocukla birlikte yerleştirilen ebeveyn, tüm vesayet hakkını elde etmek için yerleştirme ülkesine ulaştıktan hemen sonra gerekli işlemleri başlatması tavsiye edilmelidir. Buna ek olarak, 1951 tarihli Mültecilerin Statüsüne İlişkin Sözleşme'nin 25. Madde'si uyarınca (idari yardım), çocuğun yerleştirilmesinden hemen sonra mümkün olan en kısa sürede vesayet haklarına ilişkin bir karar alınması için yerleştirme ülkesine resmi talepte bulunulmalıdır. Bu karar erişim haklarını da belirtmelidir.
- Mümkün olan her durumda, onay mektubunun, vesayet kararlarının ya da çocuğun vesayetine ilişkin ilgili diğer belgelerin bir kopyası çocuğun ya da bakımından sorumlu kişinin yanında olmalıdır. Bu belgelendirme geri dönüş veya yerleştirme ülkesinde vesayetin belirlenmesi açısından yardımcı olabilir.

3. ÇYYB Usulü ve Karar Alma

Bu son bölüm ÇYYB usulü ve karar almaya ilişkin, özellikle de şu konularda kılavuz ilke niteliğinde bilgi içermektedir:

- Usule ilişkin teminatlar ve standartlar;
- Sürece dâhil olan kişiler ve ayrı ayrı rolleri;
- Bilgi toplama ve doğrulama;
- Çocuğun yüksek yararını belirlemek için ilgili tüm unsurları dengeleme;
- Çocuğu bilgilendirme;
- Kararları kaydetme ve gözden geçirme.

3. ÇYYB Usulü ve Karar Alma

1. Bir ÇYYB Usulü Oluşturmak

1.1 Usule İlişkin Teminatlar

ÇYYB sürecinin bütünlüğü açısından bu Kılavuz ilkelerde tavsiye edilen temel usule ilişkin teminatlara uymak çok önemlidir. Bu teminatlar; çocuğun yeterli katılımı, çeşitli uzmanlık alanlarından gelen kişilerin sürece dâhil edilmesi ve usulün her bir adımı için sistematik belgelendirmesinden oluşur.

Bu bağlamda çocukla ve çocuğun çevresiyle ilgili kapsamlı bilginin toplanması ve incelenmesi son derece önemlidir. Çok disiplinli ÇYYB panelinde alınacak karara temel oluşturması için bu işlemlerin koruma, toplum hizmeti veya çocuk refahı alanında deneyimli kişilerce yapılması gerekir. 2. Bölüm'de sözü geçen her üç durumda ÇYYB usulünün kilit unsurlarını gösteren tablolara eklerde yer verilmiştir. Kontrol listesi (Ek 9) çocuğun yüksek yararı belirlenirken göz önünde bulundurulması gereken unsurları genel hatlarıyla belirtmektedir. Bu listenin kullanılması hem bilgi toplama hem de karar alma sürecini kolaylaştırır.

Belirleme sürecine çeşitli sektörlerde deneyime sahip kalifiye personel dâhil edilmelidir. BMMYK personeli arasında yeterli uzmanlığa sahip kişilerin bulunmaması durumunda, çocuk koruma kapasitesi geliştirmiş ve ÇYYB'nin gerekli bilgi toplama, inceleme ve karar alma süreçlerine hakim ortakların sürece dâhil edilmesi tavsiye edilir. ÇYYB sürecinin bütünlüğünü ve kalitesini güvence altına almak için:

- Tüm taraflar BMMYK Mesleki ve Ahlaki Davranış Kuralları'nı veya çalıştıkları kurum ya da kuruluşun benzer bir kuralını, gizlilik ilkesiyle birlikte (bkz. Ek 5) imzalaması gerekir. İmzalanan nüshalar BMMYK tarafından saklanacaktır;
- Arkadaşları veya akrabaları içeren durumlarda olduğu gibi çıkar çatışmasının bulunduğu vakalarda tarafların münferit bir ÇYYB'e dâhil olmamaları gerekir;
- Bu Kılavuz ilkeler, Mesleki ve Ahlaki Davranış Kuralları ve ilgili diğer konularda tarafların eğitim almaları gerekir.

1.2 Standart Operasyon Prosedürleri (SOP) Belirleme

ÇYYB sürecinin adil, şeffaf ve etkin olmasını sağlamak için Komiserliğe özgü Standart Operasyon Prosedürleri'nin (SOP) uygulamaya konması gerekir. Mümkün olduğu sürece bunların, ÇYYB sürecinin ilgili bölümleri eklenerek ve Kılavuz ilkeleri kullanarak mevcut SOP'lara dayanması gerekir. Komiserliğe özgü bu tür usullerin ortaklarla işbirliği içerisinde geliştirilmesi ve ulusal bağlamın ve operasyonel gerçeklerin hesaba katılması gerekir.

ÇYYB usulleri tek başına değil, 1. Bölüm'de açıklandığı gibi kapsamlı bir çocuk koruma sisteminin bir parçası şeklinde oluşturulmalıdır. Cinsel ve cinsiyete dayalı şiddeti önlemek ve buna karşılık vermek için SOP'larla bağlantı kurulmalıdır.

Refakatsiz ve ailesinden ayrı düşmüş çocukların korunmasının kilit unsurları, çocuğun yüksek yararının belirlenmesini kolaylaştıracak ve hızlandıracaktır. Bu tür unsurlar, münferit kayıt, mülteci statüsünün belirlenmesi, iz sürme ve izleme, raporlama ve sevk mekanizmalarından oluşmaktadır. Dolayısıyla bir ÇYYB için gerekli bilgi toplama daha az zaman ve kaynak gerektirecektir.

BMMYK tarafından üstlenilen ÇYYB'ler normalde çocuklarla sınırlı olsa da, bazı operasyonlarda genç yetişkinler refakatsiz çocuklarla aynı grupta yaşıyor ve aynı kaçış

deneyimlerini paylaşıyor olabilir. Böyle durumlarda, koruma ihtiyaçları bunu gerektiriyorsa a da kalıcı çözümün belirlenmesine yardımcı olmak için ÇYYB süreci Alan Ofisleri tarafından 21 yaşına kadar genç yetişkinleri de kapsayacak şekilde genişletilebilir.

1.3 Bir ÇYYB Danışmanı Belirleme

ÇYYB gerektiren çocuklarla birlikte çalışan bir Alan Ofisi'nin atması gereken önemli adımlardan biri de, ÇYYB sürecini oluşturacak ve denetleyecek bir personel belirlemektir. Bu kişinin Merkez Ofis tarafından çocuk koruması ve refahı alanında ya da en azından toplum hizmetinde veya koruma alanında deneyim sahibi personel arasından atanması gerekir.

Bir ÇYYB danışmanının başlıca görevleri şunlardır (Ek 8'deki kontrol listesine de başvurunuz):

- ÇYYB sürecini oluşturma ve izleme, ÇYYB panelinin ve bilgi toplama için personel veya ortak kurumun belirlenmesi;
- Mevcut Standart Operasyon Prosedürleri'nin geliştirilmesi ve değiştirilmesi;
- Eğitim sunma, ÇYYB sürecinin bütünlüğünü ve gizliliğini koruma, Mesleki ve Ahlaki Davranış Kuralları ile gizlilik anlaşmasının ÇYYB sürecine dâhil tüm taraflarca imzalanmasını sağlama;
- İlgili yerel ve ulusal mercilerle diyalog kurma, merciler doğrudan ÇYYB'e dâhil değilse onları düzeli olarak süreçle ilgili bilgilendirme;
- Bağlama göre ÇYYB incelemesini ve ÇYYB paneline sunulacak tavsiyeleri gözden geçirme;
- ÇYYB paneli oluşturma ve panelle etkileşime girme, ÇYYB kararını izleme ve takip etme;
- ÇYYB düzgün şekilde belgelenmesini sağlama;
- Aşağıdaki 3.6 Bölümü'nde belirtilen durumlarda ÇYYB usulünü tekrar açma;
- Operasyonel bağlama dayanarak, ÇYYB uygulanacak vakalar arasında adil bir şekilde öncelik sırasını belirleme.

Herhangi bir öncelik tanıırken normalde, belirli bir grup çocuk için olası koruma risklerinin, ciddi sağlık sorunlarının var olup olmadığı, çocuğun yaşı ve kalıcı çözüm beklentilerinin olup olmadığı göz önünde bulundurulmalıdır. Küçük çocuklara genelde öncelik verilmelidir. Ancak yalnızca çocuklar için yerleştirme olanaklarının bulunduğu belirli durumlarda bu seçeneğin kullanılabilmesi ve yerleştirme ülkesine gelince destek sağlanabilmesi için yetişkinliğe girmeye en yakın adaylara öncelik verilmesi daha akıllıca olabilir. Diğer durumlarda belirli refakatsiz ve ailesinden ayrı düşmüş çocuk grupları (örneğin kız çocukları, belirli yaştaki çocuklar, aile reisliği yapanlar veya engelliler) ciddi insan ticareti, cinsel istismar, kölelik veya hizmetkârlık riskine maruz kalabilirler. Bu nedenle bu gruplara öncelik tanınmalıdır.

Refakatsiz veya ailesinden ayrı düşmüş çocuklarla sürekli değil yalnızca belirli aralıklarla ilgilenilen daha küçük operasyonlarda, bunlar BMMYK'nın veya ortaklarının eksiksiz bir ÇYYB usulü başlatmak için gerekli kapasiteye sahip olmadığı durumlardır, ilgili Bölge Ofisi'ndeki ÇYYB danışmanından yardım istenmelidir. Panel üyelerinin başka bir ülkedeki çocukla ilgilenebilecek kadar yeterli bilgisi varsa, ÇYYB panelini de içeren orada kurulu mekanizmalar sonrasında kullanılabilir.

ÇYYB yürüten pek çok alan ofisi içeren büyük operasyonlarda, çeşitli yerlerdeki usuller arasında tutarlılığın sağlanması ve ÇYYB sürecinin sürekli desteklenmesi ve koordine edilmesi için Şube veya Bölge Ofisi'ne bir **ÇYYB koordinatörünün** atanması istenebilir.

Çeşitli yerlerde çok sayıda panel oluşturmak yerine ulusal düzeyde tek bir ÇYYB panelinin oluşturulmasına karar verilen ülkelerdeki operasyonlarda ÇYYB koordinatörünün rolü daha da önem kazanmaktadır. Bu durumda ÇYYB koordinatörünün görevleri normalde ÇYYB danışmanına verilen görevlere benzemektedir.

1.4 Bilgi Toplamak İçin Sorumluluk Verme

ÇYYB süreci için gerekli tüm bilgiyi toplama görevi, BMMYK içerisinde gelen ÇYYB danışmanı tarafından (örneğin koruma veya toplum hizmetleri personeli) ya da tercihen ortak bir kurum tarafından bir ya da daha fazla **çocuğun refahından sorumlu yetkiliye** verilmelidir. Bu Kılavuz ilkelerde geçen çocuğun refahından sorumlu yetkili terimi, ÇYYB sürecindeki belirli eylemlerde sorumlu kişi için kullanılmaktadır ve özel bir işlev ya da pozisyon olarak düşünülmemiştir. Çocuğun refahından sorumlu yetkilinin çocuk koruma, toplum hizmetleri ya da çocuk refahı alanında uzmanlığının olması gerekir. Eğer bu tür uzmanlığa sahip biri yoksa ya da atanamıyorsa, Alan Ofis'lerinde çocuk refahı alanında eğitim almamış olsa da kendisine gerekli eğitim sunulduktan sonra ÇYYB danışmanının kılavuzluğu ve gözetiminde çalışabilecek yerel personelden yardım alınarak bu kapasite oluşturulmalıdır.

Bağımsızlık koşulları nedeniyle çocuğun refahından sorumlu yetkilinin mülteci topluluğu arasından seçilmemesi tavsiye edilir. Ancak bu kişinin mülteci topluluğunu anlaması ve onlarla yakın temas halinde çalışması gerekmektedir. Çocuk aksini istemediği sürece kız çocuklarıyla kadın mülakatçıların görüşmesi için gerekli tüm çaba gösterilmelidir. ÇYYB süreci için gerekli bilgi toplamaya ilişkin kılavuz ilke niteliğinde bilgi aşağıdaki Bölüm 3.3'te bulunmaktadır. Bu bölüm, mevcut bilginin gözden geçirilmesi ve çocukla, vesayet hakkına sahip kişilerle (mevcut olduğunda) ve çocuğa yakın diğer kişilerle mülakat konularını içermektedir. Çocuğun refahından sorumlu yetkilinin aynı zamanda toplanan bilgiyi ve kararlar için öneri taslaklarını incelemesi gerekir (Bkz Ek 7-Kontrol listesi).

Çocuğun refahından sorumlu yetkilinin bilgi sahibi olması gereken uzmanlık alanları:

- » Yaşa özgü mülakat tekniklerini iyi bilme;
- » Yaş ve olgunluğu değerlendirme becerisi;
- » Çocuk haklarını anlama;
- » Cinsiyete karşı hassasiyet;
- » Kültürel, dini ve sosyo-ekonomik unsurların çocuğun davranışlarını ve anlayışını nasıl etkileyebileceği konusunda bilgi;
- » Çocukların zihinsel ve fiziksel gelişimini anlamayı da içeren psikolojik danışmanlık alanında uzmanlık, sıkıntı belirtilerini tanıma becerisi.

1.5 Bir ÇYYB Paneli Oluşturma

Bu panelin işlevi, mevcut seçeneklere erişim ve çocuğun yüksek yararının ne olduğuna karar vermek için çocuğun refahından sorumlu yetkilinin ÇYYB danışmanınca gözden geçirilmiş tavsiyelerini değerlendirmektir.

Bu panelin oluşturulmasından ÇYYB danışmanı sorumludur. Panel multidisipliner nitelikte, cinsiyet dağılımı bakımından dengeli olmalı ve çocuk gelişimi ve çocuk koruması alanlarında uzmanlık sahibi 3 ila 5 kişiden oluşmalıdır. Üyelerden panellere bağımsız uzmanlar olarak katılmaları beklenir. Bir önceki bölümde belirttiği gibi, bir operasyon içerisinde birden fazla yerde ÇYYB uygulanıyorsa, bağlama göre her bir yerde yerel panellerin oluşturulması veya Şube Ofis'te tüm vakaların sevk edildiği bir merkezi panel oluşturulması mümkündür.

Mümkün olduğunca ÇYYB panelinin karar alma sürecinde etkin rol üstlenmesi gereken sorumlu ulusal ve yerel çocuk refahı etkilileriyle işbirliği içerisinde kurulması gerekir. BMMYK'nın ilgi alanına giren kesime aşına ve çocuklarla ilgili çalışmalar yürüten uluslararası ve/veya ulusal kurumlar ve STK'lar da, ÇYYB paneline katılmaya davet edilmelidir. Çocukların bakımı ve korunması konusunda belirli alanlarda çalışan veya BMMYK'nın yerleştirmeleri işleme koyduğu anda çıkar çatışması olan kurumlar panel içerisinde çoğunluğu oluşturmamalıdır. Topluluğun daha iyi anlaşılması için, sürecin bütünlüğünü ve gizliliğini bozmamak ve katılımcının güvenliğini sağlamak adına yeterli teminatları sunduktan sonra topluluğun deneyimli bir üyesine panele katılımcı olarak davet etmek düşünülebilir. BMMYK'nın panelde temsil edilmesi gerekir ancak ÇYYB danışmanının normalde oy kullanma hakkı olmamalıdır.

Panelin usulleri operasyona özgü SOP'larla tanımlanmalıdır. Panelin yapısına bağlı olarak kararlar oy çokluğuyla veya nitelikli oy çokluğuyla alınmalıdır. Yerleştirmenin en uygun çözüm olduğunu savunan kararlar BMMYK tarafından onaylanmalıdır. Münferit vakalarda çocuğun yüksek yararının belirlenmesi için ilgili tüm unsurların nasıl dengelenmesi gerektiğine dair kılavuz ilke aşağıdaki Bölüm 3.3'te açıklanmıştır. Ek 9, karar alma sürecinde düşünülmesi gereken unsurların bir kontrol listesini sunmaktadır.

Panelin müzakereleri ÇYYB Rapor formunun III. Bölüm'üne kaydedilmelidir (bkz. Ek 6). Kararın oy çokluğuyla mı, oybirliğiyle mi alındığını ve kararı gerektiren tüm nedenleri kaydetmek gerekir. Eğer herhangi bir bilgi reddedilirse (güven eksikliği gibi nedenlerle) bunun da ÇYYB rapor formuna kaydedilmesi gerekir.

Çocuğun yüksek yararına olmadığı için onunla paylaşılması gereken bir bilgi varsa ÇYYB panelinin bu konuda karar alması ve bunun ÇYYB formuna kaydedilmesi gerekir.

Panel'in aşağıdaki konularda derin bilgi ve deneyime sahip olması gerekir:

- » çocuk hakları ve ulusal yasal bağlam;
- » uluslararası mülteci yasası, mülteciler için kalıcı çözüm politikaları ve mültecilerle çalışma deneyimi;
- » çocuk ve ergen gelişiminde ve psikolojik refahtaki çeşitli evreler hakkında pratik bilgi;
- » insan ticareti, zorla çalıştırma, cinsel ve cinsiyete dayalı şiddet gibi özel koruma riskleri;
- » ÇYYB'nin usule ilişkin yönleri;
- » geleneksel çocuk bakımı uygulamalarını da içeren topluluk.

1.6 Çevirmenlerle ve Vasilerle Çalışma

ÇYYB sürecinde çevirmen olarak çalışan kişilerin özel bir eğitime erişimi olmalıdır.¹⁷ Dil becerilerinin yanı sıra çevirmenlerin rollerinin tarafsızlığının ve gizliliğe saygının farkında olması ve cinsiyet, yaş ve kültürel konulara hassasiyet göstermesi beklenir.

Bir **vasinin** tam olarak rolü ve atanma şekli ülkeden ülkeye değişir. İlgili bilgi toplanırken vasiye her zaman danışılmalıdır. Ancak vasinin ÇYYB sürecindeki rolü işlevine bağlı olarak farklılık gösterir. Adli muamelelerde çocuğu temsil etmek üzere yetkililerce atananlar normalde panel oturumlarına katılmalıdır. Buna karşın “vasilik” çocuğun bakımını üstlenen yetişkinler için kullanıldığında (koruyucu aile gibi), bu kişiler ÇYYB paneline davet edilmemelidir.

1.7 Belirli Durumlar İçin Basitleştirilmiş Usuller

Münferit çocuk veya aynı özellikleri paylaşan (etnik köken, menşe bölgesi ya da benzer bakım düzenlemeleri gibi) bir grup çocuğun yüksek yararını belirlemek için net göstergeler bulunan istisnai durumlarda kalıcı çözüm veya geçici bakım düzenlemeleri kararları alınırken basitleştirilmiş ÇYYB usulleri kullanılabilir. Böyle durumlarda, hangi çocukların tam bir ÇYYB’ e ihtiyaç duyduğunu ve hangi çocuklar için basitleştirilmiş usullerin uygun olacağına karar vermek için Yüksek Risk Belirleme Aracı¹⁸ veya operasyona özgü kontrol listeleri kullanılabilir.

Basitleştirilmiş bir ÇYYB aşağıdaki durumlarla sınırlandırılmalıdır:

- ailenin yeniden birleştirilmesinden önce;
- derhal yerleştirme yanıtı gerektiren tıbbi veya koruma acil durumlarında;
- BMMYK’nın ve ortaklarının tam bir ÇYYB yürütme kapasitesini sınırlandıran uygulama engellerinin bulunduğu, geniş refakatsiz ve ailesinden ayrı düşmüş çocuk gruplarının kısa süre içerisinde ani hareketi. Geçmiş ÇYYB kararlarının gözden geçirilmesi gereken büyük ölçekli gönüllü geri dönüşlerde veya yerinden edilmenin kısa sürmesi nedeniyle kalıcı çözümler için daha önce yürütülmüş bir ÇYYB olmaması bu duruma örnek gösterilebilir.

Basitleştirilmiş ÇYYB usullerinde ÇYYB sürecinin ana teminatları korunmalıdır: Her çocuk mülakata alınmalı ve münferit bilgi toplanmalıdır; ÇYYB sürecine birden fazla kişi katılmalıdır; her vaka uygun şekilde belgelendirilmelidir. Ancak karar alma şu şekilde basitleştirilebilir:

- panel üyeliğini azaltma veya adapte etme veya
- çocuk koruma deneyimine sahip bir gözden geçirme memurunun panelin yerini almasıyla.

Çocuk için risklerin en aza indirilmesi amacıyla basitleştirilmiş ÇYYB’nin diğer koruma teminatlarıyla desteklenmesi gerekir. Koruma risklerinin belirlenmesi için çocuklarla fokus grup tartışmaları, geri dönüş veya yerleştirme ülkesine girişten sonra izleme uygulamalarının güçlendirilmesi, yolculuk sırasında refakat, çıkış gününde ÇYYB kararının son kez doğrulanması, geri dönüş veya yerleştirme ülkesinde bakım düzenlemelerinin izlenmesi ve gözden geçirilmesi bu teminatlara örnek olarak verilebilir.

2. Bilgi Toplama

Bir ÇYYB çocuğun arka planını açık ve kapsamlı bir şekilde anlamayı gerektirdiği için, çocuğun ihtiyaçları ve koruma riskleri, duygusal bağları, yetenekleri, ilgi alanları ve çocuğun bakımını üstlenmeye gönüllü yetişkinlerin kapasitesi hakkında mümkün olduğunca ayrıntılı bilgi gerekmektedir. Sürecin çocuk merkezli, cinsiyete duyarlı, çocuğun katılımını sağlayan ve ileriye gören bir yaklaşımı olmalıdır.

Bulgular ÇYYB’nin sonucunu belirleyeceği için gerçek olmalı ve güvenilir bilgiye dayanmalıdır. Bilgi yetersiz veya çelişkiliyse (menşe ülkesine erişimin olmaması, incelenen

yerlerdeki güvenlik sorunu veya gizli bilgiye erişimin olmaması gibi nedenlerden dolayı), karar alıcıların çocuğun yüksek yararına ilişkin hızlı kararlar bu kararın kapsamlı bilgiye dayanması arasındaki makul dengeyi kurması gerekir.

Gizliliğin korunması da önemli bir konudur. Çocuk koruyucu statüsünden habersizken koruyucu aile iyi niyetle bu bilginin çocuktan ve toplumdan saklanması talep edebilir. Bu bilginin paylaşılması çocuğa yönelik ayrıma neden olabileceği veya çocuğun yüksek yararına zarar verebileceği için ÇYYB personeli bu isteğe saygı göstermelidir. Çocuğun refahından sorumlu yetkili tarafından toplanan bilgi aşağıdaki konuları içermelidir:

- çocukla ilgili bilgi sağlayan mevcut belgelerin doğrulanması;
- çocukla mülakatlar ve mümkünse gözlemler;
- çocuğun sosyal ağı içerisindeki bakımdan sorumlu kişiler, akrabalar, kardeşler, arkadaşlar, komşular, öğretmenler, topluluk liderleri ve çalışanları ve vasiyle mülakatlar;
- inceleme altındaki coğrafi yerlerin koşullarıyla ilgili arka plan bilgisi; ve
- uygun görüldüğü takdirde uzmanların görüşleri.

Çocuğun refahından sorumlu yetkili panele tercihen basılı (bilginin paylaşılma riskini kısıtladığı için) münferit bir dosya sunmalıdır. Bu dosyada çocuğun kayıt formu, çocuğun geçmişinin bir özeti, mevcut seçenekler ve bunların çocuk üzerindeki olası etkileriyle ilgili tüm unsurların incelenmesine dayanan tavsiyeler bulunmalıdır. Aynı zamanda dosya, kaydedilen tüm düşünceleri ve görüşleri ve toplanan ilgili diğer arka plan bilgilerini içermelidir. Aileden ayrı düşmeyle ilgili olarak her iki ebeveynin de görüşleri panele sunulmalıdır. Bilginin sistematik şekilde sunulması için **ÇYYB rapor formu** (bkz. Ek 6) kullanılmalıdır.

2.1 Çocukla İlgili Mevcut Bilgileri Doğrulama

Refakatsiz veya ailesinden ayrı düşmüş ya da risk altında bir çocuk belirlendikten sonra mümkün olan en kısa sürede bilgi toplanmaya başlanmalıdır. münferit bir dosya açılmalıdır. Kayıt sürecinde toplanan bilgi, izleme etkinlikleri sırasında çocuk refahıyla ilgili BMMYK veya ortakları tarafından elde edilen bilgi, münferit mülteci statüsü belirleme usullerinin çeşitli yönleri de ÇYYB süreci açısından, özellikle de şiddete maruz kalma veya olgunluk düzeyine açığa çıkarıyorsa önemlidir. Oluşturulan böylesi bir münferit dosya ÇYYB süreci için yararlı bir başlama noktası olacaktır.

Özellikle sıkıntılı vakalarda çocuğun sürekli mülakatlara tabi tutulmaması için elde edilen bilginin doğrulanması çok önemlidir. Panele onay tavsiyeleri sunabilmesi için çocuğun refahından sorumlu yetkilinin ilgili tüm bilgiye erişiminin olması gerekir. Bu erişim, normalde panelle paylaşılabilen BMMYK'nın kayıt verisini ve çocuğun mülteci statüsü için başvuru özetini de kapsamalıdır. Çocuğun yüksek yararını belirlemeyle ilgili bilgi içeriyorsa BMMYK, uygulayıcı ortaklar ve STK'lar tarafından saklanan münferit dosyaların ilgili kısımlarına da erişim sağlanmalıdır. Bu tür bilgilerin normalde yalnızca arka plan bilgisi olarak kullanılması ve veri koruma ilkesine uyulması açısından paneller paylaşılması gerekir. Ortaklarla veya ortaklar arasında veri paylaşım anlaşmalarının yapılması gerekebilir.

Çocuğun refahından sorumlu yetkili, mülteci statüsü belirleme dosyalarından veya diğer gizli kaynaklardan gelen ek bilginin bilinçli bir karar alınabilmesi açısından panel için gerekli olabileceğini göz önünde bulundurmalıdır (gönüllü geri dönüş yapılan ülkede böyle bir tedavinin bulunmaması durumunda mevcut antiretroviral tedavi gibi). Bu konuda memurun ÇYYB danışmanının tavsiyesini alması ve ÇYYB danışmanının da, bilinçli bir karar için

gerekli bilgi paylaşım düzeyine çocuğa ve ailesine yönelik riskleri en aza indirerek onay vermesi gerekir.

2.2 Çocuğun Düşüncelerini Tespit Etme

Kendi görüşlerini oluşturma becerisine sahip her çocuk, kendisini etkileyen her konuda bu görüşlerini özgürce ifade etme hakkına sahiptir. Dolayısıyla ÇYYB sürecinde çocukla mülakatlar merkezi bir rol oynar. Önerilen bir eylemin çocuğun refahı üzerindeki etkilerini doğru bir şekilde değerlendirebilmek için çocuğun düşüncelerini, görüşlerini ve fikirlerini bilmek çok önemlidir.

Bu bölümde düşüncelerini paylaşırken çocuğun nasıl desteklenmesi gerektiği anlatılmakta ve çocuktan ne tür bilgiler alınabileceği açıklanmaktadır. Çocuklarla mülakat ve onlardan kanıt toplama yöntemlerine ilişkin kılavuz ilkelerle beraber okunmalıdır. Bu bölümün sonunda bir liste de verilmiştir.

Düşüncelerini paylaşmada çocuğu destekleme

Başlangıçtan itibaren ÇYYB süreci, çocukla ve ebeveynler ya da koruyucu aile gibi ilgili yetişkinlerle paylaşılmalı ve tartışılmalıdır. Çocuğun refahından sorumlu yetkilinin, ÇYYB'nin sürece katılan herkes tarafından anlaşılması sağlanması gerekecektir.

Olgunluk düzeyine göre çocuk, BMMYK ve ortaklarına sağladığı geçmiş bilgilerin ÇYYB için kullanılması niyetinden haberdar edilmelidir. Çocuğa bu bilgilerden herhangi birinin kullanılmasına karşı çıkıp çıkmadığı sorulmalıdır. Çocuğun ÇYYB sürecinin amacını anladığından emin olduktan sonra çocuğun refahından sorumlu yetkili çocuğun belirttiği itirazları kaydetmelidir. Çocuk geçmişte verdiği bilgilerin paylaşılmasını istemiyorsa, bu bilgilerin ÇYYB paneliyle paylaşılmasının mı yoksa panelden saklanması mı çocuğun yüksek yararına olduğunu belirlemek için ÇYYB danışmanından tavsiye alınmalıdır.

Şu unsurlar akıldan çıkarılmamalıdır:

- Çocuklardan deneyimlerini yetişkinler gibi açıklaması beklenemez. Basit ve yaşa uygun bir dil kullanılmalıdır. Mülakat sırasındaki ve söz konusu olayın geçtiği dönemde çocuğun yaşı ve gelişim seviyesi göz önünde bulundurulmalıdır. Çocuklar bağlamla, zamanla, önemle ve ayrıntılarla ilgili yetişkinler gibi kesin bilgiler veremeyebilir ve menşe ülkesindeki koşullarla ilgili sadece sınırlı bilgiye sahip olabilir. Mülakatı yapan kişi, çocukların yeteneklerinin ve becerilerinin yetişkinlerden düşük değil farklı olduğunu akılda tutarsa iyi iletişim kurma şansı yükselir.
- Çocuğun düşüncelerini anlamlı bir şekilde ifade edebilmesi için tüm seçenekler çocuğa karşı duyarlı bir şekilde açıklanmalıdır.
- Pek çok çocuk için bir arkadaşın ya da vasinin yanında konuşmak daha kolaydır. Ancak çocuğun bakımını üstlenen mevcut kişilerin, koruyucu ailelerin ve diğer tarafların süreçte kişisel bir çıkar güderek düşüncelerini özgürce ifade etmekten çocuğu alıkoyma riskine karşı dikkatli davranılmalıdır. İstismardan şüpheli yetişkinler mülakatlara asla alınmamalıdır.

- Çocukla mülakatlar gizli ve çocuk dostu bir ortamda gerçekleştirilmelidir. Mümkünse yeri çocuk seçmelidir. Çocuğu rahatlatmaya ve bir güven ilişkisi kurmaya odaklanılmalıdır. Çevre ve mülakatın tonu mümkün olduğunca gayri resmi olmalıdır.
- Çocuklara “hayır” deme veya cevap vermeyi reddetme hakkı her zaman tanınmalıdır. Düşüncelerini değiştirmelerine ve hata yapmalarına izin verilmelidir.
- Çocuklar anlattıkları olayla yetişkinlerle aynı şekilde duygusal bağ kurmayabilirler. Çocukların hiçbir duygusal tepkisi olmayabilir ve mülakatı yapan kişinin yakalamak istediği duygusal ipuçlarını vermeyebilir. Dolayısıyla mülakatçı, çocuğun belli bir konu veya durumla ilgili nasıl hissettiğini anlama konusunda yetişkin tepkilerine dayanarak hüküm vermemelidir.
- Travma deneyimi, çocuğun mülakat sırasında bilgi aktarma becerisini etkileyebilir. Bu nedenle çocuğun refahından sorumlu yetkili, travmatik deneyimlerini anlatırken çocuğa yardımcı olmak için gözlem, cümle tamamlama, oyun, resim gibi diğer yöntemleri ve yaklaşımları da kullanmalıdır (kaçış, ayrı düşme).
- Çocuğun yaşına, olgunluk düzeyine ve psikolojik durumuna göre mülakat süresi belirlenmelidir. Çocuğun stresini azaltmak için uzun bir mülakat yerine iki veya üç kısa mülakat tavsiye edilir. İlişki kurmak için çocuğun genellikle zamana ihtiyacı olduğu için aynı mülakatçıları ve çevirmenleri kullanmak en iyisidir. Çocuk, belirli kişilerle mülakata girme konusunda herhangi bir zaman bir tercihte bulunursa bu tartışılmalıdır.
- İstismar olayları gibi aşırı sıkıntılı istisnai durumlarda, özellikle sıkıntı yaratabilecek konunun mülakat sırasında su yüzüne çıkma olasılığı varsa, anında danışmanlık hizmetine çocuğun erişiminin olması için gerekli düzenlemeler yapılmalıdır.

Çocuktan elde edilecek bilginin yapısı

Çocuktan alınabilecek bilginin türü; çocuğun yaşı ve olgunluk düzeyi, alınacak kararın türü ve diğer kaynaklardan gelen bilgi gibi çeşitli unsurlara dayanmaktadır. İncelenmesi gereken konulardan bazıları:

- çocukla geçmişte bakımını üstlenmiş kişi arasındaki ilişkinin kalitesi;
- ayrı düşmenin nedenleri veya belli koruma risklerinin gerekçeleri;
- çocuğun kararda etkisi olabilecek geçmiş deneyimleri;
- düşünülen çeşitli seçeneklere karşı çocuğun görüşleri ve korkuları.

Çocuklarla mülakat konusunda kılavuz ilkelerin bulunabileceği kaynaklar:

- **Mülteci ve Göçmen Çocuklarla Çalışma: Kültür, Hukuk ve Gelişim Konuları** (Lutheran Göç ve Mülteci Hizmetleri), 1998;

- **Çocuk Hakları için Eylem, Çocuklarla Çalışma Modülü** (Çocukları Kurtarın Örgütü, UNICEF, Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yüksek Komiserliği (OHCHR), BMMYK), 2002;
- **Sesimi Duyan Var mı? Küçük çocukların kendilerini etkileyen kararlarda katılım hakkı** (Bernard Van Leer Vakfı), 2005;
- **Hareketlilik Haritalama ve Akış Şemaları: Ailenin İzini Sürme Araçları ve Ailesinden Ayrı Düşmüş Çocuklarla Yeniden Toplumla Bütünleşme Çalışması** (Brigette De Lay), 2003.

Çocukla mülakatları kaydetmenin standart bir şekli yoktur. Çocuğun verdiği bilginin tamamını kaydetme ve özellikle çocuğun korunma veya ilgilenilmesi gereken diğer sorunlarıyla ilgili takip eylemlerini not etme çok önemlidir. Çocuğun yaşının ve olgunluk düzeyinin değerlendirilmesi ve mülakatın sonunda kaydedilmesi gerekir. Refakatsiz ve ailesinden ayrı düşmüş çocuklar için çocukla ilgili temel bilgi kurumlar arası kayıt formuna kaydedilmelidir (ekteki CD-Rom'da bulabilirsiniz). Kayıt sırasında bu veya benzeri bir form zaten doldurulmuşsa (normalde böyle olması gerekir), bu bilgi doğrulanmalıdır.

2.3 Aile Üyeleriyle ve Çocuğa Yakın Kişilerle Mülakat

Çocuk hakkındaki derin bilgileri ÇYYB süreci için çok değerli olabileceği için çocuğa yakın kişilerden ilgili bilgi toplanmalıdır. Özellikle ebeveynlerden (varsa), kardeşlerden, koruyucu aileden ve vasilerden elde edilecek bilgiler çok önemlidir. Çocuğun yüksek yararına ilişkin görüşleri kaydedilmelidir. Doğrudan ancak sınırlı bilginin alınabildiği küçük ve aşırı sıkıntılı çocuklarla çalışırken bu yakınların rolü daha belirgindir.

Çocuğun yardımıyla ona yakın kişiler ağının ve ilişkilerinin bir haritası çıkarılabilir. Uygulanabilecek yöntemlerden biri, çocuktan temas kurduğu ve kendisini yakın hissettiği kişilerin resmini çizmesini istemektir.

Bu kişilerle konuşurken çocuğun refahından sorumlu yetkilinin çok dikkatli olması ve gizlilik ilkesine sıkı sıkıya bağlanması gerekir. Çocuğu riske atabileceği ve çocuğun refahından sorumlu yetkiliyle ilişkisini tehlikeye sokabileceği için çocuktan alınan bilgi ve çocuğun istekleri bu kişilerle asla paylaşılmamalıdır. İnsan ticareti ve çocuk istismarından şüphelenilen durumlarda, çocuğun güvenliği ve emniyeti çocuğun yakınlarının sorgulanıp sorgulanmamasını belirlemeli ve sorgulama yöntemine kılavuzluk etmelidir.

Aynı şekilde refakatsiz ve ailesinden ayrı düşmüş çocukların menşe ülkesinde kalan ebeveynleriyle iletişimde de çok dikkatli olunmalıdır. Bu temaslar ev sahibi ülke yetkililerinin çocuğun başka bir yerde sığınma talebinde bulunduğunu öğrenmelerine neden olabilir ve ebeveynleri veya çocuğu tehlike altına sokabilir. İz sürme başarılı olduğu takdirde, ailenin durumuyla ilgili iz süren Uluslararası Kırmızıhaç Komitesi (ICRC) veya diğer kurumların sunduğu bilgi ve çocuğu karşılamaya hazır olma durumu ÇYYB süreci için genelde yeterlidir.

Ebeveynlerin rızası olmadan çocuğun ebeveynlerinden ayrılması durumlarında ebeveynlerin görüşlerini açıklama hakkı vardır. Bu görüşlerin ayrı ayrı kaydedilmesi ve

panele sunulması gerekir. Yetişkin refakatçiden ayrılma olasılığı, geçici bakım düzenlemelerinin belirlenmesi ve bir ÇYYB gerektiren koruyucu aileden ayrılma gibi kararlarda aynı uygulama geçerlidir.

Çocuğa yakın kişilerden alınması gereken bilgilere bazı örnekler:

- Çocukla ilişkini süresi ve niteliği, ilgili görüldüğü takdirde ayrı düşmenin çocuk üzerindeki olası etkileri;
- kardeşlerin yeri ve bakım düzenlemeleri;
- çocuğun ifade ettiği korkular, kaygılar ve isteklerle ilgili görüşler (bu görüşler çocuğun refahından sorumlu yetkilinin elindeki gerçeklere değil mülakata alınan kişinin bilgilerine dayanmalıdır);
- çıkar çatışmasının olabileceği alanlar;
- çocuğun oyun alışkanlıkları ve diğer çocuklarla ve topluluk üyeleriyle etkileşimi (koruyucu aile varsa, koruyucu ailenin diğer çocuklarıyla ve ebeveynlerle etkileşim);
- çocuğun okuldaki durumu, derslerde konsantre olma becerisi ve diğer öğrencilerle ve öğretmenle etkileşimi;
- kaçış, ebeveynler ve kaçıştan önce menşe ülkesindeki durumla ilgili bilgi.

2.4 İlgili Arka Plan Bilgisi

Çocuğun yüksek yararına ilişkin bir kararın, bağımsız araştırmadan elde edilen dış kaynaklardan gelen bilgiyi de göz önünde bulundurması gerekir. Koşullara bağlı olarak, kamuya ait veya iç kaynaklardan elde edilen bilginin şu unsurları içermesi gerekir:

- çeşitli coğrafi bölgelerdeki güvenlik durumu ve çocuğun emniyetine karşı riskler (Uluslararası olası korunma ihtiyaçları, cinsel istismar veya suistimale maruz kalma, zararlı geleneksel uygulamalar gibi) ve güvenlik durumunun çocuk üzerindeki olası etkisi;
- özellikle çeşitli coğrafyalardaki refakatsiz ve ailesinden ayrı düşmüş kız çocuklarına yönelik ayrımcılık;
- çocuğun yetiştirilmesinin sürekliliğini garanti altına almanın ve etnik, dini, kültürel ve dilsel arka planıyla bağlantılarını korumanın fizibilitesi;
- özellikle engellilik durumu, AIDS, aile içi şiddet ve cinsel ve cinsiyete-özü şiddetin diğer şekillerinden kaynaklanan çocuğun tıbbi ve psiko-sosyolojik ihtiyaçlarına cevap verebilecek sağlık hizmetlerinin çeşitli yerlerde bulunması ve kalitesi;
- yalnızca bina olarak değil var olmakla kalmayıp, eğitim kalitesi ve okul çevresinin güvenliğini de sağlayabilen ve çocuğu toplum içerisinde anlamlı bir yaşam sürdürmeye hazırlayabilen eğitim hizmetlerinin çeşitli yerlerde bulunması ve kalitesi;

- genel olarak çocuklara, özellikle de refakatsiz ve ailesinden ayrı düşmüş çocuklara yönelik, kaçıştan önce ve sürgün sırasında geleneksel yaklaşımlar ve toplumun desteği; ve böylesi bir destek için toplumla kaynaşma şansını da içeren mevcut kaynaklar ve özellikle özel ihtiyaçları olan çocuklara bakma ve onları koruma kapasitesi.

2.5 Uzmanların Düşüncelerini Araştırma

Bazı durumlarda, özellikle travmatik olaylar yaşamış ve zihinsel ve fiziksel engelleri olan çocuklara yardım ederken, tıp ve psiko-sosyolojik alanlarda uzmanlığa sahip kişilerin görüşlerini almak yararlı veya gerekli olabilir. Bu uzmanlar, örneğin çocuğun bilgi aktarma becerisinin yaşadığı travmadan etkilenip etkilenmediğini belirlemeye yardımcı olabilir. Araştırmalarda hiçbir şekilde çocuğun fiziksel ve zihinsel bütünlüğüne zarar verilemez. Yerel düzeyde uzmanların bulunmaması halinde büyük şehirlerdeki ya da başka yerlerdeki uzmanların hizmetlerinden yararlanılabilir.

3. Karar Verme Sürecinde Çakışan Hakları Dengeleme

ÇYYB sonucunun her türlü çocuk hakkını göz önünde bulundurması gerekir. Bu nedenle düşünülmesi gereken bazı unsurlar vardır. Ağır basan tek bir unsurla çocuğun yüksek yararının belirlenmesi çok ender karşılaşılan bir durumdur.

Çocuk haklarını, dolayısıyla çocuğun yüksek yararını güvence altına almak için mevcut seçeneklerden hangisinin en uygun olduğunu belirlemek karar alıcıların ilk düşünesi gereken unsurdur. Münferit durumlar için en uygun seçeneğe karar vermeden önce her bir seçeneğin kısa ve uzun dönem etkileri hesaplanmalıdır. Geçici bakım düzenlemeleri veya diğer acil koruma ihtiyaçlarına ilişkin bir ÇYYB, kalıcı bir çözüm için uzun vadeli beklentileri hesaba katmalıdır.

Duruma göre, yetkili devlet mercilerinin almış olduğu veya düşünmekte olduğu kararlar, özellikle de vesayete ilişkin mahkeme kararları ÇYYB'e bildirilmelidir. BMMYK'nın bu kararlara genelde saygı duyması gerekirken, bir kararın çocuğun yüksek yararı ilkesine dayanmadığına dair kanıt bulunabilir. Böyle bir durumla karşılaşırsa BMMYK ilk olarak, kararın iç hukuk yoluyla düzeltilmesine çalışmalıdır.

Bu nedenle çocuğun yüksek yararının belirlenmesi için ÇHDS'nin bölünmez bütünlüğünü ve maddelerinin birbiriyle olan bağıını göz ardı etmeden ilgili tüm koşullar hesaplanmalıdır. ÇYYB kararları, Uluslararası standartlarla uyumlu olduğu sürece topluluk içerisindeki mevcut çocuk koruma ve bakımı düzenlemelerine dayanmalıdır. Tüm bu unsurlara gereken ağırlığı vermek çok zor olabilir. Bundan sonraki bölümler, kılavuz ilke niteliğinde bilgi sağlamayı amaçlamaktadır.

3.1 Çocuğun görüşleri

ÇHDS'nin 12. Madde'si gereği çocuğun düşüncelerine “**yaşına ve olgunluk düzeyine** göre gereken önem verilmelidir”. Bu şartı yerine getirirken tüm yaş grubundaki çocuklar için aşağıdaki unsurlar göz önünde bulundurulmalıdır:

- Yaşa karşı esnek bir yaklaşım sergilenmeli ve çocuğun kültürüyle ve gelişimiyle ilgili unsurlar göz önünde bulundurulmalıdır. Sekiz yaşından itibaren çocuklar, yaşamlarını etkileyen ciddi konulara ilişkin iyi ve bilinçli kararlar alabilir.

- ÇHDS'nin 12. Madde'sinde "olgunluk" kavramının tanımı yapılmazken bu kavramla belirtilmek istenen, çocuğun çeşitli seçeneklerin imasını kavrama ve değerlendirme yeteneğini olmasıdır. Örneğin uzak bir ülkeye yerleştirme konusunda karar almaya gelince çocuğun sınırlı bilgisi ve anlama yetisi olabilir.
- Travma geçirmiş çocuklar, yetişkinler gibi, kendilerini ifade etme, bilgi edinme ve sorun çözme konularında zorluk yaşayabilirler. Gerekli görüldüğü durumlarda uzmanlara çalışılması tavsiye edilir.
- Aile birleştirme vakalarında, ailenin birleştirilmesine karşı çocuğun veya ebeveynlerin isteksizliği dikkatli bir şekilde değerlendirilmelidir. Ayrılık anının üstesinden gelmesi zor olan acı dolu hatıraları, aile tarafından terk edilmeye duyulan öfke ya da çocuğun tanımadığı insanlarla birlikte yaşamaya karşı duyduğu korku (özellikle ebeveynlerden birinin yeniden evlendiği durumlarda) nedenler arasında olabilir. Engellerle mücadele ederken mümkün olduğunca yalnızca çocuğun tercihine dayanılmamalı, sosyal hizmetlerden ve aile için arabuluculuk ve danışmanlık hizmetlerinden yararlanılmalıdır.
- Çocuğun ifade ettiği görüşler tamamen veya kısmen diğerleri tarafından uygulanan suistimalin bir sonucu olabilir ve böyle durumlarda çocuğun gerçek görüşlerini belirlemek için çaba gösterilmelidir.

3.2 Aile Üyeleri ve Çocuğa Yakın Kişilerin Görüşleri

Çocuğun sosyal ağı içerisindeki kişilerden toplanan bilgi, çocukla ona yakın kişilerin arasındaki ilişkinin yapısı, çocuğun ifade ettiği belli tercihlerin arkasındaki nedenler ve çocuğun güçlü yanları ve becerileriyle ilgili ayrıntıların ortaya çıkarılması açısından yardımcı olabilir.

- Belli bir kişiyle olan ilişkisi çocuk için önemli ve anlamlıysa, bu kişinin görüşlerine daha çok ağırlık verilmelidir.
- İlişkinin istismara ve kötüye kullanmaya açık olduğuna dair göstergeler varsa, olası çıkar çatışmalarına dikkat edilmelidir.

Bazı durumlarda çocuğun yakınının görüşleri, çocuğun görüşlerini anlamaya yardımcı olma işlevinin ötesine geçmekte ve kendi ağırlığını taşıyan ayrı bir unsur oluşturmaktadır. Bu durumlara örnek olarak şunlar gösterilebilir:

- Bakım düzenlemeleri kişinin onayı alınmadan yapılamadığı için, bir akrabanın çocuğun bakımını üstlenme konusundaki istekliliğini ve yeterliliğini doğrulaması gerektiğinde;
- Çocuğun ebeveynlerinden biriyle ya da her ikisiyle kalmasına ilişkin bir karar alınması gerektiğinde. Çocuğun yüksek yararını belirlerken ebeveynlerin düşüncelerine verilen önem konusunda dikkatli davranılmalıdır.

3.3 Öncelik Olarak Güvenlik

Uluslararası insan hakları sözleşmelerinde¹⁹ belirtilen yaşama hakkı ve işkence ve diğer zalimane, insanlık dışı davranış veya aşağılayıcı muamele ve cezanın önlenmesi, ÇYYB için belirleyici parametreler oluşturur. ÇHDS'nin 19., 34., 35., 36., 37. ve 38. maddeleri özellikle çocukların emniyetini sağlamaya ilgilidir. Fiziksel ve zihinsel şiddetten, istismardan, ihmalden, cinsel suistimalden, zararlı geleneksel uygulamalardan, insan ticareti ve kaçakçılığında, çocuk işçiliğinden koruma ve silahlı çatışmaların çocukların hayatına yönelik tehditlerinden, reşit olmayanların istihdam edilmesi gibi, koruma bunlara örnek verilebilir.

Bu nedenle, ÇYYB paneli çocuğun yukarıdaki paragrafta belirtilen temel insan haklarının ihlal edildiği veya edilebileceği sonucuna varırsa, bu bulgu diğer tüm unsurların önüne geçer. Zihinsel veya fiziksel olarak hasta ya da engelli çocukların yaşam kurtaran tedavilere erişim ihtiyacına da aynı öncelik hakkı tanınmalıdır. Emniyet de düşünülmesi gereken önemli bir unsurdur ancak, kapsamlı bir değerlendirmeden sonra, tehlikenin daha az ciddi yapıda olduğuna karar verilmişse emniyet unsuru diğer unsurların önüne geçmemelidir.

Çocuğun emniyetine ağırlık verirken aşağıdaki kılavuz ilkelerin benimsenmesi gerekir:

- Hem menşe ülkesinde hem de sığınma ülkesindeki ciddi temel insan hakları ihlaline karşı alınabilecek tek önlemse, yerleştirme refakatsiz ve ailesinden ayrı düşmüş çocukların genelde yüksek yararınadır.
- Menşe ülkesine dönüş konusunda geri göndermeme ilkesi her zaman desteklenmelidir. Ayrıca çocuk gerçekten dönmek istediğinde ve vasinin desteği olduğunda, “böyle bir dönüşün çocuğun temel insan haklarının ihlali ile sonuçlanacağına dair “makul bir risk” varsa” (Çocuk Hakları Komitesi, Genel Yorumlar No. 6, paragraf 84) gönüllü geri dönüş çocuğun yüksek yararına diye düşünülemez. Aynı şekilde dönüşten sonra yeterli bakım düzenlemeleri hazır değilse dönüşün çocuğun yüksek yararına olduğu düşünülmemelidir.
- Geçmişteki olayların (temel hakların ciddi ihlali gibi) etkisiyle çocuk ciddi şekilde sıkıntı içerisindeyse, çocuk için daha fazla sıkıntı yaratabilecek hiçbir karar çocuğun yüksek yararına değildir.

3.4 Ailenin ve Yakın İlişkilerin Önemi

1948 tarihli Evrensel İnsan Hakları Bildirgesi (Madde 16) de dâhil olmak üzere pek çok uluslararası insan hakları sözleşmesi, ailenin doğal ve temel bir sosyal grup birimi olduğunu ve toplum ve devlet tarafından koruma altında olduğunu belirtir. Sözleşmenin 3 (2), 7, 9, 10, 18 ve 29 numaralı Madde'lerinde belirtildiği gibi ÇHDS'nin 18. Madde'sinde de, Devletin çocuk yetiştirme sorumluluklarını yerine getirirken ebeveynleri ve yasal vasileri desteklemesi gerektiği belirtilir. Tüm refakatsiz ve ailesinden ayrı düşmüş çocuklar için bütün ÇYYB'lerin ailenin tekrar birleştirilmesinin mümkün kılınmasına odaklanması gerekir.

Dolayısıyla çocuğun ebeveynlerini, kardeşlerini ve çocuğun yaşamı için önemli olan kişileri kapsayan geniş aile ile mevcut bağ, çocuğun yüksek yararının belirlenmesinde temel bir unsurdur. Münferit olaylar ve ilişkilerin kalitesi her zaman dikkatli bir şekilde incelenirken, çocuğun ebeveynleri, kardeşleri ve ailenin diğer üyeleriyle ilişkisinin sürekliliğine de odaklanılmalıdır. Çünkü:

- bu süreklilik çocuğun güvenlik hissi açısından son derece önemlidir;
- çocuğun toplumun değerlerini ve kurallarını benimsediği ve diğerleriyle empati kurma yeteneğini geliştirdiği sosyalleşme sürecinde çocuğun kendini ailesel figürlerle özdeşleştirmesi gerekir;
- çocuğun insanlardan ve mekânlardan oluşan dış çevresiyle sürekli teması çocuğun iç dengesini oluşturmasında ve bunu korumasında önemli bir psikolojik etkiye sahiptir. Bu nedenle, yukarıda belirtilen güvenlik kaygıları hariç, çocuğun ailesiyle kalması veya onlarla tekrar birleştirilmesi genelde yüksek yararına olur. Aşağıdaki unsurlar daha ayrıntılı kılavuz ilke niteliğindedir:

Kalıcı çözümlerle ilgili ÇYYB:

- Kardeşleri bir arada tutmak için her türlü çaba gösterilmelidir.
- Ailenin tekrar birleştirilmesini sağlıyorsa yerleştirme normalde çocuğun yüksek yararına yararlıdır.
- Genelde çocuğun yüksek yararına şeklinde yorumlansa da aile birleştirme her zaman çocuğun yüksek yararına olmayabilir. Çocuğun ciddi zarara maruz kalması ya da kalma olasılığı, çocuk veya ebeveynlerin birleştirmeye karşı çıkması veya sosyal çalışma, aile için arabuluculuk ve danışmanlık hizmetleri yoluyla sorun çözülemediğinde böyle bir vakayla karşılaşılabilir. Ebeveynlerden birinin ikinci kez evlenmesi ve çocuğu kabul etmek istememesi bu duruma örnek gösterilebilir.
- Çocuk koruyucu aileyle çok sıkı bir bağ kurmuş olabilir ve bu durumda çocuğu koruyucu aileden ayrılmaya zorlamak, ebeveynlerden ilk kez ayrılma kadar travmatik bir etki yaratabilir. Ebeveynlerin çocuğu reddetmediği ya da çocuğun koruyucu aile tarafından evlat edinilmesine onay vermediği durumlarda birleştirmenin kademeli olarak yapılması düşünülebilir.
- Aile birleştirme mümkün değilse, çocuğun ebeveynleriyle doğrudan temas kurma hakkı vardır. Bunu yaparken gelecekte aile birleştirme olasılığını yok saymamak için teması korumanın uygulamaya dönük yönleri ve maliyeti düşünülmelidir.
- Aile birleştirme ebeveynlerin ikamet ettiği yerde (örneğin güvenlik nedenlerinden) ya da sığınma ülkesinde mümkün değilse ve çocuğun ciddi korunma riskleri sığınma ülkesindeki koşullar altında çözülemiyorsa, ebeveynlerin bulunduğu ülke dışında bir yere yerleştirme çocuğun yüksek yararına olabilir. Ancak yerleştirmenin, ilerideki olası aile birleştirme umutlarını göz ardı etmeden yapılması gerekir. Aileye ya da çocuğa zarar vermeyecekse çocuğun bulunduğu yer hakkında aileye danışılmalı ve bilgi verilmelidir.
- Grup olarak bakım altında buldukları be beraber yaşadıkları sığınma ülkesinde bir grup çocuk yakın ilişkiler kurmuş olabilir. Böyle durumlarda yerleştirme başvurularında bu çocukların aynı grupta bulunmaları tavsiye edilir.

Geçici bakım düzenlemeleri kapsamında ÇYYB'ler:

- Normalde kaçınılması gereken bakım kurumlarındansa koruyucu ailelerin sunacağı bakım hizmetleri tercih edilmelidir.
- Gerektiği gibi işliyor ve çocuğu risk altına sokmuyorsa, bir topluluktaki mevcut bakım sistemleri kullanılmalıdır.
- Geniş ailenin bakım sorumluluklarını üstlenmesine öncelik tanınmalıdır. Böyle bir bakım mümkün veya yeterli değilse, kardeşleri bir arada tutacak düzenlemelerde geçici bakım aile ortamında gerçekleştirilmelidir.
- Kararlar, gelecekte daha iyi bir ilişki kurulabileceğine dair varsayımlara değil geçmişteki ilişkinin kanıtlarına dayanmalıdır.
- Karar, tavsiye edilen geçici bakım düzenlemelerinin hangi mekanizma tarafından izleneceğini belirtmelidir.

Ebeveynlerin rızası olmadan çocuğun ebeveynlerinden ayrılması durumuna ilişkin ÇYYB'ler:

- ÇYYB paneli çocuğun, ayırma dışında daha hafif önlemlerle giderilemeyecek ciddi istismar veya ihmale maruz kaldığı veya kalabileceğine dair bulgular elde etmişse, ancak o zaman ana-babasının rızası olmamasına rağmen çocuğun ailesinden ayrı düşmesi kararı alınabilir. Çocuğun tıbbi ihtiyaçlarını ailenin ihmal ettiği durumlarda haftalık doktor ziyareti gibi izleme ve hedefli yardım süreçleri buna dâhildir.
- Ayırma, mümkün olan en kısa zaman dilimini kapsamalıdır. ÇYYB kararı ayrı kalmanın zamanını belirtmeli ve gelecekte olası bir birleşmeye dair umut doğduğunda ayırma kararının gözden geçirilmesi için son tarih belirlemelidir.
- Çocuk ailenin diğer üyeleriyle birlikte yerleştirilecekse, ÇYYB kararı, çocukla ebeveynler arasındaki temas kısıtlamalarına uyulmasını sağlamak için ne tür izleme düzenlemelerinin yapılacağını da belirtmelidir.
- Ayırma vakalarında, ebeveynlerle temas sıklığına ve türüne de panel tarafından karar verilmeli ve bu karar, çocuğu da içeren ilgili tüm taraflarla tartışılmalıdır. Panel, ziyaretlerin uzun ve kısa dönem amaçlarını, gerekli denetimleri, süreyi, ilgili maliyetleri ve ziyaretlerin çocuk üzerindeki etkisini değerlendirecek sorumlu kişi veya kurum seçimini de açıklamalıdır.

3.5 Çocuğun Gelişim İhtiyaçlarını Desteklemek

ÇHDS'nin 6. Madde'si devletleri, çocuğun hayatta kalması ve gelişimini sürdürmesi için azami çaba göstermeye çağırır. Bunlar, insan onuruna yakışacak şekilde çocuğun fiziksel, zihinsel, ruhsal, ahlaki ve sosyal gelişimini kapsar.

Sağlıklı bir duygusal yaşamın temeli, kişinin istenme ve değer görme duygusunda yatar. Bu duyguların temeli ailede atıldıktan sonra çocuk, büyüdükçe bunları akrabalarına, akranlarına, topluluğa ve topluma uzanan geniş çevrelere yayar. Değer görme isteği zamanla, toplumsal

bir gruba ait olma ve toplumda bir yer sahibi olma ihtiyacına dönüşür. Dolayısıyla bir ÇYYB kararının geçmişle bağı koparma olasılığı önlenmelidir. Çocuğun insanlardan ve mekânlardan oluşan dış çevresiyle sürekli teması, onun gelişimi ve iç dengesi üzerinde büyük psikolojik etkilere sahiptir.

ÇHDS’de de belirtildiği gibi çocuğun gelişim ihtiyaçları belirlenirken aşağıdaki unsurlar göz önünde bulundurulmalıdır:

- □ “Çocuğun tabiiyetini, adını ve aile ilişkilerini kapsayan kimliğini koruma [...] hakkı” (Madde 8);
- “Çocuğun yetiştirilmesinde onun etnik, dini, kültürel ve dilsel arka planına” gereken önemin verilmesi (Madde 20); ancak bunun zararlı geleneksel uygulamaları kabullenmeye varmaması gerektiğini ve çocuk olgunlaştığında din konusunda özgür seçimler yapabileceğini kavramak;
- “Çocuğun mevcut en üstün sağlık standartlarından yararlanma hakkı” (Madde 24);
- “Her çocuğun fiziksel, zihinsel, ruhsal, ahlaki ve sosyal gelişimi için yeterli yaşam standartlarına sahip olma hakkı” (Madde 27);
- Eğitime erişim (28. ve 29. Maddeler);
- “Çocuğun dinlenme, boş zaman geçirme ve yaşına uygun oyunlara ve eğlence etkinliklerine katılma hakkı” (Madde 31).

Bu gelişim ihtiyaçlarının en iyi şekilde karşılanması için çocuğun genelde ailesiyle ve sosyal ve kültürel ağıyla yakın temas halinde olması gerekir. Kalıcı çözümlerle ilgili bir ÇYYB, çocuğun belirli bir yerde daha iyi sağlık ve eğitim hizmetlerine erişimini, farklı bir yerde aile birleştirme olasılığının önüne geçirmemeli ya da bunların kültürel sürekliliği sağlamaktan daha önemli olduğunu düşünmemelidir.

Yüksek eğitime erişimin gelişim ihtiyaçları açısından önemli olan bir ergenin durumu gibi özel durumlarda, eğitime daha fazla önem verilebilir. Ancak çocuğun yüksek yararına olması için eğitim olanaklarına erişim, çocuğun ailesiyle ve kültürel bağına zarar vermeyecek şekilde düzenlenmelidir.

3.6 Çocuğun Yüksek Yararını Diğer Kişilerin Haklarıyla Dengeleme

Bazı durumlarda çocuğun yüksek yararı, toplumdaki diğer kişilerin veya grupların yüksek yararıyla çatışabilir. ÇHDS’nin genel ilkesine göre çocuğun yüksek yararı düşünülmesi gereken ilk konu olmalıdır. Öte yandan Sözleşme, yüksek yarar düşüncelerini nadiren de olsa gölgede bırakan hak temelli diğer unsurları göz arı etmez.

Çocuğun yüksek yararı belirlendikten sonra, BMMYK’nın bu yararı diğer insanların haklarına dayalı meşru unsurlarla dengelemesi gerekebilir. Örneğin tüberküloz hastası bir çocuğun koruyucu ailenin yanına yerleştirilmesi kısa vadede onun yüksek yararına olabilir. Ancak bu yerleştirme tedaviden önce gerçekleşirse koruyucu ailenin diğer üyelerine hastalığı

bulaştırma riski doğar. BMMYK tarafından yüksek yarar kaygılarını aştığı düşünülen bu tür istisnai durumlarda gerekli inceleme ve belgelendirme işlemleri özenle yapılmalıdır.

4. Çocuğu Bilgilendirme ve Takip Önlemleri

ÇYYB danışmanının, ÇYYB paneli tarafından öngörülen takip önlemlerini ilgili taraflara bildirmesi ve bunların uygulamasını izlemesi gerekir. Aynı zamanda karar verilir verilmez çocuğun da bilgilendirilmesi için bir sistem oluşturması gerekir. Çocuk tüm sürece olması gerektiği gibi katıldığında, çocuk beklenmedik bir kararla karşılaşmayacaktır. Çocuklar dinlendiklerini, anlaşıldıklarını ve saygı gördüklerini hissettiklerinde, başlangıçta karşı çıksalar dahi alınan kararı kabul etmeleri kolaylaşır.

Ancak bazı durumlarda çocuk düşmanca davranabilir. Özellikle uygun görülen seçeneğin uygulanabilirliği ve mevcut seçeneklerle ilgili çocuğun refahından sorumlu yetkiliyle çocuk arasında dürüst ve açık bir ilişki kurulmalıdır. Ön danışmanlık hizmetleri de yararlı olabilir ancak bunların kararı aşırı geciktirmemesi gerekir.

Her ÇYYB vakası farklı olduğu için ÇYYB'nin sonuçlarına çocuğun tepkileri de farklı olacaktır. Karar üzerinde uzlaşmaya varmak için her çocuğun zamana ihtiyacı vardır ve bazı çocuklar diğerlerinden daha çok zamana ihtiyaç duyabilir. Bu nedenle çocuğun refahından sorumlu yetkili farklı tepkilere hazırlıklı olmalı ve çocuğun yüksek yararına uygun şekilde değişikliklerin mümkün olduğunca hassas biçimde uygulanması için çeşitli yollar düşünmüş olmalıdır.

Koşullara bağlı olarak kararın resmileştirilmesi veya uygulanması tavsiye edilir. Aile birleştirme ve koruyucu aile düzenlemelerinde kabul töreninin düzenlenmesi ve olaya tanıklık eden bir kaydın imzalanması, bakımı üstlenen kişinin sorumluluklarının altını çizmeye ve çocuğun yeni çevresinde korunmasını sağlamaya yardımcı olabilir.

5. Kayıtların Tutulması

Toplanan tüm bilgiler, mülakat protokolleri, ÇYYB formları ve diğer belgeler gibi, tek bir dosya içerisinde saklanmalıdır. ÇYYB kararının tüm uygulanma adımlarının kaydedildiği her bir ÇYYB dosyasının içerisine bir eylem sayfası eklenebilir. Bu sayede uygulamanın izlenmesi kolaylaşacaktır. ÇYYB belgelerine erişim hakkı yalnızca BMMYK'nın yetki verdiği personele aittir. Dosyaların güvenli bir yerde kilitli tutulması gerekir. ÇYYB rapor formunun bir salt okunur kopyasının elektronik ortamda tutulması tavsiye edilir. Panel üyelerinin imzalarını içeren raporun III. Bölümü taranmalı ve formun onaylanmış nihai haline eklenmelidir. Bilgi toplamadan sorumlu veya ÇYYB panelinin katılımcıları gibi ÇYYB sürecine dâhil olan ortaklar, ÇYYB ile ilgili tüm belgelerin güvenli bir şekilde saklanmasını sağlamalıdır.

Panel kararında, ancak belli bir yaşa geldikten sonra çocukla paylaşılması gereken belgelerin adları belirtilebilir. Çocuğun dosyasına erişim, vesayet hakkına sahip kişilerle ve diğerleriyle çocuk reşit olduktan sonra sağlanabilir.

Bilgilerin dosyalanması ve paylaşımı normalde ÇYYB danışmanının sorumluluğudur. ÇYYB rapor formu ve vesayet anlaşması gibi ÇYYB sürecine ait önemli belgeler çocukla gönderilirken, bu belgelerin bir nüshasının mümkünse elektronik ortamda çocuğun yaşamı

boyunca BMMYK tarafından saklanmalıdır. Kapalı ÇYYB dosyalarının saklanması ve münferit ÇYYB dosyalarının merkeze gönderilmesine ilişkin usuller, BMMYK Merkez Ofisi'ndeki Arşiv Bölümü'nün yönergelerine göre belirlenmeli ve uygulanmalıdır.

ProGres kullanan Alan Ofisleri ÇYYB sürecinin temel adımlarını veritabanına "Koruma Etkinlikleri" olarak kaydetmelidir. Diğer operasyonlara da katılan personel, Kurumlar Arası Çocuk Koruma Veritabanı'nda yer alan çocuğun yüksek yararını belirleme formunu (ekteki CD-Rom'da bulabilirsiniz) kullanmak isteyebilir. Yerleştirmenin tavsiye edildiği her durumda, Yerleştirme Kayıt Formu'nun ilgili bölümünde ÇYYB usulünün varlığından bahsedilmelidir.

6. Bir ÇYYB Kararını Yeniden Açma

Normalde bir ÇYYB kararı, ÇYYB danışmanı tarafından yeniden açılabilir. Aşağıdaki durumlarda ÇYYB kararı yeniden açılabilir:

- ilk kararı değiştirebilecek başarılı iz sürme veya yeni bir kanıtın bulunması gibi durum değişikliklerinde;
- ilk ÇYYB kararının makul bir zaman diliminde uygulanamaması. Kalıcı çözümler için bu süre kararın verilmesinin ardından bir yılı geçmemelidir.

Bunlara ek olarak bazı durumlarda ÇYYB paneli kararı **ertelemiş** veya belirli bir süre içerisinde yeniden **gözden geçirilmesini** tavsiye etmiş olabilir. Üç kalıcı çözüm önerisinden hiçbirinin tavsiye edilemediği durumlarda bu vakayla karşılaşılabilir. Böyle durumlarda ilk ÇYYB kararının alınmasından sonra bir yılı geçmeyecek şekilde durumlar değiştiğinde ÇYYB gözden geçirilmelidir.

Son olarak, ana-babasının rızası olmamasına rağmen ailesinden **ayrı düşmüş** çocuk vakalarında, vasinin (vasinin bulunmaması durumunda çocuğun) veya vesayet sahiplerinin isteği üzerine bir ÇYYB kararı yeniden açılabilir. Vesayet haklarıyla ilgili son kararı vermek devlet yetkililerine düşerken BMMYK, çocuğun vasisinin veya ebeveynlerinin isteği üzerine alınan önlemleri ilk kararı etkileyebilecek yeni bulgular, kanıtlar veya yasal düşünceler temelinde gözden geçirmelidir. Standart Operasyon Prosedürlerinin bu tür gözden geçirme işlemlerini, daha geniş veya ilk kararı alan panelin yapısından daha farklı bir yapıda panel tarafından yapılmasını öngörmesi tavsiye edilir. Ebeveynlerin ve vasinin, önceki ÇYYB sırasında panele sunulan belgelere erişimi sağlanmalıdır.

SON NOTLAR

1. ÇHDS ve bu Kılavuz ilkelerde alıntı yapılan diğer uluslararası ve bölgesel yasal belgelerin çoğunun metni için www.BMMYK.org/publ/PUBL/455c460b2.html sayfasındaki BMMYK'nın İlgili Alanındaki Mülteciler ve Diğer Konularla İlgili Uluslararası Sözleşmeler ve Yasal Belgeler Derlemesine başvurabilirsiniz. İnsan haklarıyla ilgili sözleşmeler için www.2.ohchr.org/english/law/index.htm#instruments adresinden Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yüksek Komiserliği'ne (OHCHR) ulaşabilirsiniz. Bu sayfada çeşitli insan hakları anlaşmalarına taraf devletlerin güncel listesini de bulabilirsiniz.
2. Bkz. 12 Ağustos 1949 tarihli Cenevre Sözleşmeleri: (I) Harp Halindeki Silahlı Kuvvetlerin Hasta Ve Yaralıların Vaziyetlerinin İslahına İlişkin Sözleşme; (II) Silahlı Kuvvetlerin Denizdeki Hasta, Yaralı Ve Kazazedelerinin Vaziyetlerinin İslahına İlişkin Sözleşme; (III) Harp Esirlerine Yapılacak Muameleye İlişkin Sözleşme; (IV) Harp Zamanında Sivillerin Korunmasına İlişkin Sözleşme. Ayrıca bkz. 12 Ağustos 1949 tarihli Cenevre Sözleşmeleri'nin 8 Haziran 1977 tarihli Uluslararası Silahlı Uyuşmazlık Mağdurlarının Korunmasına İlişkin Ek Protokolü (Protokol No. I) ve 12 Ağustos 1949 tarihli Cenevre Sözleşmeleri'nin 8 Haziran 1977 tarihli Uluslararası Nitelikli Olmayan Silahlı Uyuşmazlık Mağdurlarının Korunmasına İlişkin Ek Protokolü (Protokol No. II).
3. Bkz. 28 July 1951 tarihli Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Sözleşme; 31 Ocak 1967 tarihli Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Protokol ve 10 Eylül 1969 tarihli Afrika'daki Mülteci Sorunlarının Özel Yönelimi Kapsayan Afrika Birliği Örgütü Sözleşmesi.
4. Bkz. Risk Altındaki Çocuklarla İlgili Yürütme Komitesi Kararları, No. 107 (LVIII), 2007.
5. Lahey Uluslararası Özel hukuk Konferansı'na (LUÖHK) ilişkin metin için bkz.: www.hcch.net/index_en.php?act=publications.details&pid=934&dtid=2
6. Aynı kaynak, www.hcch.e-vision.nl/index_en.php?act=conventions.text&cid=70 İnternet sayfasında.
7. Bkz. Uluslararası Çalışma Örgütü'nün www.ilo.org/ilolex/english/recdisp1.htm adresinde bulunan 17 Haziran 1999 tarihli kötü şartlardaki çocuk işçiliğinin yasaklanması ve ortadan kaldırılmasına ilişkin acil eylem tavsiyesi, R190/1999; ve 26 Haziran 1973 tarihli İstihdama Kabulde Asgari Yaş Haddine İlişkin Tavsiye, R146/1973.
8. Bkz. Risk Altındaki Çocuklarla İlgili Yürütme Komitesi Kararı, No. 107 (LVIII), 2007, b bölümü (ii-iii).
9. Ailesinden Ayrı Düşmüş ve Refakatsiz Çocuklara Dair Kurumlar Arası Kılavuz İlkeler, Ocak 2004, sf 33-34.
10. Aynı kaynak, sf 34.
11. Bkz. "Mülteci Çocuklara İlişkin BMMYK Politikası", EC/SCP/82 Yüksek Komiserlik Programı'nın Yürütme Komitesi, Uluslararası Koruma Bütünü'nün 44. Alt Komitesi, 23. toplantı, 6 Ağustos 1993, paragraf 1. Yürütme Komitesi politikası 71 No.lu Kararı'nda benimsemiştir, (XLIV), 1993, w bölümü.
12. Bkz. Risk Altındaki Çocuklarla İlgili Yürütme Komitesi Kararı, No. 107 (LVIII), 2007 g bölümü (i).
13. Aynı kaynak, b bölümü (iii).
14. Aynı kaynak, h bölümü (xviii).
15. Risk Altındaki Kadınlar ve Kız Çocuklarına Dair Yürütme Komitesi Kararı, No. 105 (LVII), 2006, p bölümü ii); Risk Altındaki Çocuklara Dair Yürütme Komitesi Kararı, No. 107 (LVIII), 2007, h bölümü (xviii).
16. Aynı kaynak.
17. BMMYK'nın eğitim modülü "Mülteciler Bağlamında Çeviri", RLD 3, Cenevre, Haziran 1993 çevirmenler tarafından kişisel eğitim aracı olarak kullanılabilir. Çocuklarla nasıl mülakat yapılması gerektiğine ilişkin daha ayrıntılı bilgiye şu kaynaklardan ulaşılabilir: "Mülteci Statüsüne Adaylarla Mülakat", BMMYK Eğitim Modülü, RLD 4, Cenevre 1995; BMMYK'nın Görev Yetkisindeki Mülteci Statüsü Belirleme İçin BMMYK'nın Usule İlişkin Standartları, Bölüm 4.3.7; Çocuk Hakları İçin Eylem, Çocuklarla Çalışma; BMMYK, "Yerleştirme Elkitabı", Kasım 2004, Bölüm 6.5. Ayrıca bkz. mülteci statüsü belirleme usullerine ilişkin belgeler: Göç ve Mülteci Kurulu, "Kılavuz 3, Çocuk Mülteci Davacılar: Usule İlişkin ve Delil Niteliğinde Konular", Ottawa Kanada, Eylül 30, 1996; Finlandiya Göç Kurulu, Göçmen İşleri Dairesi, "(Ayrı düşmüş) Küçüklerin Mülakatı İçin Kılavuz İlkeler" Finlandiya, 2002; ve ABD Adalet Bakanlığı, Göç ve Vatandaşlık Hizmetleri, "Çocukların sığınma talepleri için kılavuz ilkeler", 1999. daha ayrıntılı bilgi için bkz. Avusturya Yasa Reformu Komisyonu, "Görülen ve duyulan: yasal süreçte çocuklar için öncelik", Rapor No. 84, Eylül 1997, İnternet sayfası: www.austlii.edu.au/au/other/alrc/publications/reports/84/ALRC84.html ve Çocukları Kurtarın Örgütü İngiltere, "Çocuklarla İletişim", 1 Ocak 2000.
18. Bkz. Refworld www.BMMYK.org/cgi-bin/txis/vtx/refworld/rwmain?page=search&docid=46f7c0cd2.
19. Bkz. özellikle 1996 tarihli Uluslararası Sivil ve Politik Haklar Sözleşmesi, Madde 7; 1984 tarihli İşkence ve Diğer Zalimane, İnsanlık Dışı ve Onur Kırıcı Muamele veya Cezalandırmaya Karşı Sözleşme ve ÇHDS, Madde 37.

EKLER

Ek 1: Refakatçisi Olmayan ve Ailelerinden Ayrı Düşmüş Mülteci Çocuklar İçin Kalıcı Çözümler İçin ÇYYB
(bknz ek dosya)

Ek 2: Refakatçisi Olmayan ve Ailelerinden Ayrı Düşmüş Çocuklar İçin İstisnai Durumlarda Geçici Bakım Düzenlemeleri İçin ÇYYB
(bknz ek dosya)

Ek 3: Sorumlu Ulusal Yetkili Boşluğunda Ana-Babasının Rızası Olmamasına Rağmen Bir Çocuğun Aileden Ayrı Düşmesi Muhtemel Durumu İçin Acil Durum Usullerini De İçeren ÇYYB
(bknz ek dosya)

EK 4: BİR ÇYYB'İN GEREKLİ OLUP OLMADIĞINA KARAR VERMEK İÇİN AİLE BİRLEŞTİRMESİ

Aile birleştirmesi sağlanmadan önce bu kontrol listesi doldurulmalıdır. **Aşağıdaki ifadelerden herhangi birinin geçerli olması** durumunda normalde basitleştirilmiş şekliyle bir ÇYYB gereklidir (uygun kutucukları işaretleyiniz):

- Çocuğun BMMYK'da kaydı yok ve tüm makul çabalara rağmen çocuk ve ailesiyle ilgili toplanan bilgi, aile birleştirmenin çocuğun haklarının ihlaline yol açıp açmayacağı ile ilgili bilinçli karar verilebilmesi için yetersiz.
- Aile ilişkisinin meşruluğuyla ilgili şüpheler var.
- Aile birleştirmeye ilgili temel gerçekler konusunda aile üyeleri yanlış bilgi verdi (aile üyelerinin kimliği gibi).
- Çocuğun katılacağı ailede geçmişe ait veya mevcut çocuk istismarı veya ihmaline dair göstergeler var.
- Çocuğun birlikte yaşayacağı aile üyesi çocuğun fiziksel veya duygusal yönden zarar görebileceği bir çevrede yaşıyor (gözetiminde, silahlı çatışmalardan veya doğal felaketlerden etkilenen bir alanda gibi).
- Çocuk geçmişe ait bir istismar veya ihmal durumunu açıklıyor ve gelecekte zarar görmekten korkuyor.
- Birleştirme çocuğu istismar veya ihmale maruz bırakacak veya bırakma olasılığı var.
- Çocuğun birlikte yaşayacağı aile üyesi kendi babası veya annesi değil.
- Çocuk aile üyesiyle/üyeleriyle birleşme konusunda isteksiz.
- Çocuk ve birlikte yaşayacağı aile üyesi daha önce hiç birlikte yaşamamış veya çok kısa süreliğine yaşamış.
- Birleştirme çocuğun yakın bir ilişki kurduğu ve bağımlılık durumu olan bir aile üyesinden ayrı düşmesine neden olacak ve/veya vesayet haklarını veya aile üyesiyle teması etkileyebilir (bkz. ÇYYB Kılavuz İlkeleri, Bölüm II.3).

Notlar:

Kontrol listesini dolduran:

(Adı-Soyadı ve Görevi)

(İmza)

Tarih:

Gözden geçiren:

(Adı-Soyadı ve Görevi)

(İmza)

Tarih:

Ek 5:

**BİRLEŞMİŞ
MİLLETLER
MÜLTECİLERYÜKSEK
KOMİSERLİĞİ
BMMYK**

**NATIONS UNIES
HAUT COMMISSARIAT
POUR LES RÉFUGIÉS**

**GİZLİLİK SÖZLEŞMESİ
(ÇYYB USULÜ)**

Adı/Soyadı:

Rolü:

Süreçteki rolüm nedeniyle bana ulaşan hiçbir bilgiyi ÇYYB sürecinin dışındaki taraflarla paylaşmayacağımı veya tartışmayacağımı taahhüt ederim. ÇYYB sürecindeki resmi rolüm sona erdikten sonra da gizlilik şartının devam edeceğini anlıyorum ve kabul ediyorum.

İmzalı bu Sözleşme'nin BMMYK tarafından saklanması kabul ediyorum. Aynı zamanda bu Sözleşme'nin şartlarından birine uymamam halinde ÇYYB sürecine katılımımın durdurulmasını, durumun işverenime raporlanmasını ve BMMYK'nın gerekli diğer önlemleri almasını kabul ediyorum.

İşbu Gizlilik Sözleşmesi'ni okudum, anladım ve kabul ediyorum.

İmza:

Tarih:

Yer:

Ek 6:
YÜKSEK YARAR BELİRLEME RAPORU

BÖLÜM 1: GENEL AÇIKLAMA

KAMP / YER:

ÇYYB DOSYA NO:

İLGİLİ DOSYALAR:

KAYIT NO:

DOSYAYI SEVK EDEN:

ÇOCUĞUN STATÜSÜ

REFAKATSIZ
AYRI DÜŞMÜŞ
YETİM
HIÇBİRİ

ÇYYB'NİN AMACI

KALICI ÇÖZÜM
GEÇİCİ BAKIM DÜZENLEMELERİ
AYIRMA
DİĞER

DOSYANIN ÖNCELİĞİ (NEDENLERİ AÇIKLAYINIZ)

ACIL		
NORMAL		
ÇOCUĞUN ÖZEL İHTİYAÇLARI		AÇIKLAYINIZ:

ÇOCUĞA AIT KİŞİSEL BİLGİLER

(KAYIT FORMUNA İSTİNADEN)

	BELGELENMİŞ (TAHMINSE BELİRTİNİZ)
ADI/SOYADI	
TAKMA ADI	
YAŞI	
CİNSİYETİ	
DOĞUM TARİHİ	
DOĞUM YERİ	
ULKEYE GELİŞ TARİHİ	
MEVCUT YERE GELİŞ TARİHİ	
TABİİYETİ	
ETNİK KÖKEN	
DİN	
GEÇERLİ ADRES	
KAYITLI ADRES	
ŞU ANKI BAKIMINDAN SORUMLU KİŞİ	
İLGİLİ DOSYALAR	
İLGİLİ ÇYYB(LER)	
BABA ADI	
ANA ADI	
KARDEŞLER	

İZ SÜRME

BAŞLAMA

	TARİHI	
	DURUMU	

MÜLAKATLAR

MÜLAKATA ALINAN KİŞİ	MÜLAKAT SAYISI	MÜLAKAT TARİHİ

	ADI/SOYADI	KURUM
MÜLAKATÇI		
GÖZDEN GEÇİRMEYEN SORUMLU YETKİLİ		
ÇEVİRMEN		

EKTE SUNULAN BELGE

1	
2	
3	

BÖLÜM 2: SEÇENEKLER VE TAVSİYELER

Bölüm I – DOSYAYLA İLGİLİ BİLGİ ÖZETİ

Mevcut bakım düzenlemeleri, ebeveynler ve aileyle ilgili bilgi ve düşünülmekte olan seçenekler gibi temel konuları kısaca özetleyiniz.

Bölüm II – KAÇIŞTAN/AYRI DÜŞMEYEN ÖNCEKİ DURUM

Çocuğun kaçış/ayrı düşme ile ilgili anılarını ve çocuğun yakınları (mülakata alınmışlarsa) tarafından sunulan kanıtları yazınız. Bu bilgilerin nasıl doğrulandığını belirtiniz.

Bölüm III – MEVCUT DURUM

Aşağıdaki unsurları belirterek çocuğun mevcut yaşam durumunu belirtiniz:

- Mevcut bakım düzenlemesi, yaşam koşulları, emniyet, ebeveynler/kardeşler/bakımdan sorumlu kişiler/ailenin diğer üyeleriyle olan ilişkiler;
- Sosyal ağlar, eğitim ve okula devam;
- Çocuğun yaşının ve olgunluk düzeyinin, fiziksel ve zihinsel sağlık durumunun ve özel ihtiyaçlarının

değerlendirilmesi.

Lütfen kiminle temas kurduğunuzu ve bilgiyi kimden aldığınızı belirtiniz (çocuk, aile, çocuğun yakınları, bakımdan sorumlu kişiler, öğretmenler, komşular, sosyal hizmet görevlileri/STK personeli gibi).

Bölüm IV – MEVCUT SEÇENEKLER VE İNCELEME

Mevcut tüm seçenekleri ve takip sistemlerinin her birini incelemesiyle birlikte belirtiniz.

Çocuğun yüksek yararına dair tavsiyelerde bulunurken Ek 9'daki kontrol listesinde belirtilen tüm unsurlara aşağıdaki başlıklar altında değininiz:

- Çocuğun görüşleri
- Aile ve yakın ilişkiler
- Emniyetli çevre
- Gelişim ve kimlik ihtiyaçları

Nihai Tavsiye

Son tavsiyenizi gerekçeleriyle birlikte belirtiniz.

ÇOCUĞUN REFAHINDAN SORUMLU YETKİLİNİN ADI:
ÇOCUGUN REFAHINDAN SORUMLU YETKİLİNİN İMZASI:

TARİH:

GÖZDEN GEÇİRENİN ADI:
GÖZDEN GEÇİRENİN RAPORLA İLGİLİ YORUMLARI:

GÖZDEN GEÇİRENİN İMZASI:
TARİH:

BÖLÜM 3: PANEL KARARI

Bu bölüm ÇYYB panel oturumlarında doldurulmalı ve imzalanmalıdır. Bilgi içeriğini korumak için imzalanan sayfa taranmalı, formun 1. ve 2. bölümlerine eklenmeli ve PDF belgesine dönüştürülmelidir.

PANEL

- Tavsiyeleri onaylıyor
- Kararı erteliyor (nedenini belirtiniz)
- Tesviyeleri onaylamıyor (nedenini belirtiniz ve panelin tavsiyesini sununuz)
- Dosya yeniden açılıyor (nedenini ve yeniden açılmasını talep eden kişiyi belirtiniz)
- Dosya kapatılıyor

KARARIN TÜM GEREKÇELERİ

TALEP EDİLEN TAKİP EYLEMLERİ (İLGİLİ KUTUCUĞU İŞARETLEYİNİZ VE AYRINTILARINI YAZINIZ)

- Yok
- Aşağıdaki taraflara danışmanlık hizmeti verilecek:
- Çocuk
 - Biyolojik ebeveynler
 - Koruyucu ebeveynler/bakımdan sorumlu kişi
- Resmi takip kararı
- Çocuğun sevk edileceği alanlar:
- Alternatif bakım düzenlemeleri
 - Koruma önlemleri
 - Eğitim yardımı
 - Psikolojik yardım
 - Malzeme yardımı
 - Tıbbi yardım
- Diğer (açıklayınız)

YORUMLAR

PANEL ÜYELERİNİN İMZALARI

ADI/SOYADI	KURUM	İMZA

TARİH:

Ek 7: Çocuğun Refahından Sorumlu Yetkili İçin Kontrol Listesi

Bir ÇYYB'nin gözden geçirilme kararından önce tavsiye edilen eylemler

- EV ZİYARETİ**
- Çocuğu aile ortamında ziyaret ettiniz mi? Etmedinizse niçin?
- Gözlemlerinizi kaydedip evdeki ilişkileri değerlendirdiniz mi?
- MÜLAKATLAR**
- Çocukla sıcak bir ortamda mülakat yaptınız mı?
- Çocuğun yakınlarıyla mülakat yaptınız mı?
- Ebeveynler ve ailenin diğer üyeleri (kardeşler gibi)
- Mevcut ve gelecekteki bakımdan sorumlu kişiler (koruyucu ebeveynler gibi)
- İlgili STK personeli
- Komşular (ne kadar süredir tanınıyor)
- Diğerleri;
- İnsanlara görüşlerini sormadan önce ÇYYB sürecinin amacını açıkladınız mı?
- DİĞER KAYNAKLAR**
- Münferit dosyalardaki bilgiler gözden geçirildi mi?
- Düşünülmekte olan coğrafi yerlerle ilgili gerekli arka plan bilgisi toplandı mı?
- BİLGİNİN DOĞRULANMASI**
- Her türlü bilginin kesinliği kontrol edildi mi?
- Aile üyesi olmayan biri tarafından çocuğun geçmişı doğrulandı mı? Ulaşılan biri yoksa nedenini açıklayınız.
- ÇYYB RAPOR FORMU**
- Aşağıdaki bilgiler formda ayrıntılı biçimde belirtildi mi?
- Çocuğun geçmişı
- Mevcut yaşam durumu ve refahı
- Çocuğun sosyal ağı
- Düşünülmekte olan her bir coğrafi yerle ilgili güvenlik ve hizmetlerin varlığı/kalitesi (eğitim, sağlık)
- En iyi seçenekle ilgili çocuğun görüşleri
- En iyi seçeneğin ne olduğuna dair aile üyelerinin ve diğerlerinin görüşleri;
- Seçenek türleri zaman dilimi, izleme mekanizmaları ve gerekli diğer takip önlemleriyle birlikte sunuldu mu?
- Adı, soyadı, doğum tarihleri, yaş, adres ve kayıt numaralarının doğruluğu iki kez kontrol edilip iletişim kurulabilecek telefon numaraları listelendi mi?
- Tüm akrabaların yerleri, isimleri ve gerekliyse kayıt numaralarıyla birlikte listelendi mi?
- BELGELENDİRME**
- Destekleme mektupları/vesayet anlaşmaları imzalanıp (gerekliyse) transfer edilip eklendi mi?
- Doktor veya okul raporları gibi diğer belgeler çevrilip ÇYYB rapor formuna eklendi mi?
- Ulaşılabilen herhangi bir belge yoksa bunun nedenleri açıklandı mı?

Ek 8: ÇYYB Danışmanı İçin Kontrol Listesi

ÇYYB SÜRECİNİN OLUŞTURULMASI/PEKİŞTİRİLMESİ

- Çok işlevli bir ÇYYB paneli oluşturma;
- İlgili tüm Standart Operasyon Prosedürlerinin taslağını çıkarma, değiştirme veya güncelleme;
- ÇYYB ekibine aşağıdaki konularda eğitim verme:
- ÇYYB Kılavuz İlkeleri
- Veri toplama
- Çocuklarla mülakat yapma
- Yazı teknikleri;
- Mesleki ve Ahlaki Davranış Kuralları ve Gizlilik Sözleşmesi'nin ÇYYB ekibinin her bir üyesi tarafından imzalanmasını sağlama;
- Yetkili yerel veya ulusal mercilerin belirlenmesi, ÇYYB süreciyle ilgili düzenli bilgilendirilmesi ve mümkünse sürece katılımlarının sağlanması;
- ÇYYB sürecindeki rollerin ve sorumlulukların belirlenmesi için çocuk koruma ve çocuk refahı alanlarında çalışan tüm STK'lara danışma;
- ÇYYB amacı ve süreciyle ilgili toplumun nasıl bilgilendirileceğini belirleme;
- Dosyalara nasıl öncelik sırası verileceğini belirleme.

ÇYYB RAPOR FORMUNUN GÖZDEN GEÇİRİLMESİ (GEREKLİ GÖRÜLDÜĞÜ TAKDİRDE)

- ÇYYB rapor formunda çocuğa ait kişisel bilgilerin doğru kaydedildiğini kontrol etme;
- Ayrı düşme/kaçış hikayesinin veya istismar veya ihmal değerlendirmesinin açık şekilde raporlandığından emin olma;
- Tavsiyelerin oluşturulmasında kullanılan tüm belgelerin varlığından ve ÇYYB rapor formuna eklendiğinden emin olma;
- Aile birleştirme için yerleştirme vakalarında, ebeveynlerle/akrabalarla temas kurulduğundan ve mülakat yapıldığından emin olma;
- Önerilen tavsiyelerin ÇYYB kılavuz ilkeleriyle uyum içerisinde olup olmadığını gözden geçirme.

ÇYYB PANELİYLE BİRLİKTE HAREKET ETME

- Önceden uygun şekilde bilgilendirme suretiyle panele, ÇYYB rapor formlarını ilgili belgelerle birlikte sunma;
- ÇYYB dosyalarıyla ilgili daha fazla bilgi veya açıklama gerekiyorsa panel için başvuru noktası olarak hareket etme;
- Panelden çıkan kararları alma ve kararın ve her türlü takip önlemlerinin uygulanmasını izleme;
- Çocuğa ve ebeveynlerine veya bakımından sorumlu kişiye kararla ilgili doğru zamanda bilgi verilmesini sağlama.

KAYITLARI MUHAFAZA ETME

- ÇYYB rapor formunun salt okunur bir elektronik nüshasını oluşturma;
- ÇYYB rapor formunun ve ilgili diğer ÇYYB belgelerinin güvenli şekilde dosyalanmasını sağlama;
- Çocuğun başka bir ülkeye gitmesi durumunda ÇYYB rapor formunun ve vesayet kararları gibi önemli belgelerin bir nüshasının çocukla gitmesini sağlama.

YENİDEN AÇMA

- ÇYYB kararının olası yeniden açılma ihtiyacını izleme ve gerektiğinde süreci başlatma.

Ek 9: Bir Çocuğun “Yüksek Yararı”nı Belirleyen Unsurlar Kontrol Listesi

Mevcut seçenekler içerisinde hangisinin çocuğun yüksek yararına olduğunu belirleme ve gerekli takip önlemlerinin belirlenmesine ilişkin tüm unsurlar aşağıda listelenmiştir. Her bir

unsurun ağırlığı münferit çocuktan çocuğa değişmektedir. Bu unsurların dengelenmesi gibi zor bir göreve ilişkin tavsiyeler bu Kılavuz İlkelerin 3. Bölüm'ünde belirtilmiştir.

ÇOCUĞUN GÖRÜŞLERİ

- Çocuğun görüşleri ve hisleri doğrudan çocuk tarafından mı aktarıldı?
- Çocuğun yaşına ve olgunluk düzeyine göre bunlara ağırlık verme;
- Çocuğun çeşitli seçeneklerin sonuçlarını kavrama ve değerlendirme yeteneği.

EMNİYETLİ ÇEVRE

Emniyet normalde bir önceliktir. Ciddi zarara maruz kalma durumu veya olasılığı genelde diğer tüm unsurları gölgede bırakır. Şu noktaların düşünülmesi gerekir:

- düşünülmekte olan coğrafi yerin/evin emniyeti
- hasta çocuklar için yaşam kurtaran tıbbi tedavi olanağı
- geçmişte verilen zarar (sıklığı, çeşidi, eğilimler)
- izleme becerisi
- geçmişteki zararın ana nedenleri hala mevcut mu?

AİLE VE YAKIN İLİŞKİLER

a) Genel unsurlar:

- Çocuğun aşağıdaki taraflarla kurduğu ilişkinin kalitesi ve süresi ve bağlılık düzeyi:
- kardeşler
- ailenin diğer üyeleri
- kültürel bağ bulunan topluluktaki diğer yetişkinler veya çocuklar
- herhangi bir bakımdan sorumlu olası kişi;
- Aileden ayrı düşmenin veya bakımdan sorumlu kişinin değişmesinin çocuk üzerindeki olası etkisi;

- Mevcut veya gelecekteki muhtemel bakımdan sorumlu kişinin çocuğa bakma kapasitesi;
- Gerekli görüldüğünde çocuğun yakınlarının görüşleri.

b) Refakatsiz veya ailesinden ayrı düşmüş çocuklar için kalıcı çözümlerle ilgili unsurlar:

- Aile birleştirme olasılığı (normalde çocuğun yüksek yararına olduğu varsayılır).
- Aşağıdakilerin gerçekleştirilip gerçekleştirilmediğini düşünün:

- başlatılan iz sürme ve sonuçları
- ebeveynlerle/aileyle doğrudan temas kurma çabaları
- çocukla aile ilişkisinin doğrulanması
- çocuk ve aile üyeleri tekrar birleşme için istekli, değilse nedenleri.

c) Geçici bakım düzenlemeleriyle ilgili unsurlar:

- Aile ve kardeşlerle ilişkilerin korunması;
- Bir aile ortamında bakım sunma olasılığı;
- Kamu tarafından sunulan bakım hizmetlerinden yararlanma olasılığı (emniyetli ve etkin oldukları sürece).

d) Ana-babanın rızası olmamasına rağmen çocuğun aileden ayrı düşme durumuyla ilgili unsurlar (normalde şiddetle karşı çıkılır):

- Her iki tarafın da görüşleri ve bunlara verilen önem;
- Çocukla ebeveynleri arasındaki ilişkinin kalitesi ve ayrı düşmenin olası etkisi;
- Ebeveynlerin çocuğun bakımını üstlenme kapasitesi;
- Geniş aile üyelerinin çocuğun bakımını üstlenme kapasitesi;
- Aileden ayrılmayı içeren durumlarda orantılılıkla ilgili düşünceler.

Göz önünde bulundurun:

- daha az müdahalede bulunacak şekilde sorunlara eğilme seçenekleri
- temasın asgari düzeyde devamını sağlama (gözetim altında olabilir)
- En kısa süreliğine ayrı düşme ve gözden geçirme için erken son tarih;
- Erişim hakları.

GELİŞİM VE KİMLİK İHTİYAÇLARI

- Çocuğun kültürel ve toplumsal ağı;
- Çocuğun etnik, dini, kültürel ve dilsel arka planında süreklilik;
- Çocuğun yaşına, cinsiyetine, yeteneklerine ve diğer karakteristik özelliklerine özgü düşünceler;
- Belirli fiziksel veya duygusal ihtiyaçlar;
- Fiziksel veya ruhsal sağlık durumuna ilişkin düşünceler;
- Eğitim ihtiyaçları;
- Başarılı bir ergenliğe geçiş için olasılıklar(iş, evlilik, kendi ailesini kurma).